

MAGYAR POSTA

MEGJELENIK ÉVENKINT TIZSZER SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
 ELŐFIZETÉSI ÁR ÉVI 8 PENGŐ ♦ I. KER., KRISZTINA-KÖRUT 12. SZÁM
 MŰSZAKI MELLÉKLETTEL 12 PENGŐ ♦ BUDAI POSTAPALOTA IV. EM. 424

TELEFON: 150-597. — MŰSZAKI ÜGYEKBEN 146-500.

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M. KIR. POSTAVEZÉRGAZGATÓSÁG MEGBIZASÁBÓL
 A M. KIR. POSTA JOGSZ- ÉS MÉRNÖK TISZTVISELŐI ORSZAGOS EGYESÜLETÉNEK
 SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. FORSTER KÁROLY M. KIR. POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:
 Dr. NAGY SÁNDOR
 M. KIR. POSTAIGAZGATÓ.

TÁRSSZERKESZTŐ:
 RÁKOSI GYÖRGY
 M. KIR. POSTAFŐMÉRNÖK

A helyközi távbeszélő szolgálat gépesítése és fejlődési irányai.

Írta: KOCZKA LÁSZLÓ, m. kir. posta műszaki tanácsos.

La mécanisation et la tendance du développement du service téléphonique interurbain.

Par. M. László Koczka, Conseiller technique de poste.

L'auteur expose le but poursuivi par l'automatisation, ses systèmes, son résultat au point de vue économique, les méthodes et moyens à employer pour accélérer le trafic; il montre en outre qu'en mécanisant le service, en le rendant continu, rapide et parfait, on arrive à un fort accroissement du nombre des abonnés et des conversations.

A távbeszélő mai állapotában már olyan közszükséglet, amely a közönség minden rétegét érinti s ha tekintetbe vesszük, hogy a földkerekség távbeszélő berendezései sok milliárd pengő értéket képviselnek, akkor nyilvánvaló, hogy közérdekűsége mellett a távbeszélő üzemi jó üzlet is. Fenti okok miatt a távbeszélő üzemeknek nemcsak a kifogástalan szolgálatot, hanem a gazdaságosságot is szem előtt kell tartaniuk, különösen akkor, ha azt akarják, hogy a gazdaságilag gyengébb rétegeket is — minél kecségtetőbb kilátások mellett — lehessen megnyerni. Ezt a célt csak megállás nélküli, sőt fokozott fejlődéssel lehet biztosítani.

A távbeszélő mai állapotában — az automatikus rendszerek kiterjesztése útján — a fejlődés olyan fokára lépett, amely minden irányban átütő erejű.

Az újítások a m. kir. postát is — mely mindig lépést tartott a nyugati fejlődéssel — közelről érintik.

Ezekről szeretnék nagy vonásokban beszámolni.

A gépesített távolsági távbeszélő rendszerek nem egyszerű kapcsolástechnikai műveletek eredményei, hanem sokkal inkább tudományos feldolgozásai azoknak az eredményeknek, melyek egy távbeszélő

összeköttetés minél gyorsabb, minél tökéletesebb, amellet a leggazdaságosabb felépítésére vonatkoznak. Azonban éppen az említett gazdaságosságot szem előtt tartva, az automatarendszer a szigorúan vett gépesítésen felül elválaszthatatlanul magában foglalja az átviteltechnikai, a díjelszámolási és hálózatépítési feladatok különleges megoldását, sőt egészen közel érinti a legcélszerűbb kábeltípusok kialakításának kérdését is.

Míg régebben a gépi kapcsolások megoldása, a hálózatok építése, a kábel- és erősítőtechnika, a vivőfrekvenciás és táviró berendezések fejlődése teljesen önállóan, sőt mondhatni eltérő utakon haladt, addig a legújabb időben a gépesített távolsági távbeszélőrendszerek kifejlesztése az említett ágazatokat, sőt a rövidhullámú rádiót is érdekkörébe vonva, megkövetelte a legszorosabb s egymástól elválaszthatatlan együtthaladást.

Kb. 15—20 éve annak, hogy a legtöbb európai államban, sőt Amerikában is komoly ütemben megkezdődött a helyi hálózatok automatizálása s ma már átlag 70—90%-ban be is fejeződött. Közelfekvő volt a gondolat az automatikus kapcsolást távolsági forgalomra is kiterjeszteni, ahol annak gazdaságossága még több előnnyel is párosul. Az automatizálás célja:

1. Teljes 24 órás szolgálat.
2. Titkosság.
3. Gazdaságosság.
4. A forgalom meggyorsítása, illetőleg a várakozási idő csökkentése.
5. A beszédátvitel jóságának emelése.

Az első két szolgáltatás fontossága közismert lévén, fölösleges részleteznem; a többiekre később térek rá.

Lássuk mindenekelőtt, hogy a gépkapcsolású távolsági távbeszélő szolgálat kialakítására milyen módszerek állanak rendelkezésre és milyen tényezők állapítják meg a rendszer felépítésének alapjait.

A gépesített országos forgalom 2 részből tevődik össze: a góckörzet forgalmából és a távolsági távforgalomból.

A góckörzet olyan kisebb egységű hálózat, amelynek kiterjedése mintegy 60—70 km. átmérőjű és kb. 20—100 központot foglal magában. A körzetnek van egy forgalmi gócpontja, mely felé a körzet központok távbeszélő forgalmának nagy része irányul.

A góckörzet határait úgy kell megállapítani, illetőleg a körzet központjait úgy kell felfűzni, ahogy azt a gazdaságpolitikai, közigazgatási és egyéb érdekek által irányított távbeszélőforgalom megkívánja. További követelmény, illetőleg engedmény az, hogy a legtávolabbi előfizetőknek a gócponttól való távolsága a csillapítás egységében kifejezve, 1,3—1,4 néper lehet, feltéve, hogy a legtávolabbi góckörzeteket összekötő interurbán vonalak összcsillapítását 0,5 néperes nívón tudjuk biztosítani. Tulajdonképpen ez az engedmény szabja meg a körzet előbb említett határait. Ez az engedmény azért szükséges, mert különben a csillapításértékek leszorítása a körzetek berendezését nagyon megdrágítaná.

A góckörzeten belül minden forgalom a *gócponton* keresztül bonyolódik le. (1. ábra, a kaposvári körzet összesítő ábrája.) Az ábrából

szabás mindig a helyi beszélgetés díjának egész számú többszöröse lehet.

Félautomatikus megoldásnál minden hívást a gócközpont kezelője kapcsol. A helyi forgalom lehet automatikus is, mindazonáltal azokat a rendszereket, melyeknél a körzetközpontok egymással való összekapcsolását a gócközpont kezelője végzi, félautomatikusoknak nevezzük. Pl. nálunk a Szentendre, Leányfalu, stb. központok szintén félautomatikus rendszerűek.

Lehet vegyes rendszert is alkalmazni, azaz egy körzeten belül a központok egy része automatikus, más része félautomatikus. Ilyen vegyes rendszernél az automatikus központba kapcsolt előfizetők nemcsak az automatikus, hanem a félautomatikus központokba kapcsolt előfizetőket is közvetlenül számtárcsájuk segítségével hívhatják fel.

A körzeten belül alkalmazandó teljes- vagy félautomatikus megoldás megválasztását a gazdaságosság kérdése dönti el.

A helyi hívások automatizálása csak akkor gazdaságos, ha előfizetőnként legalább napi 1 hívás történik, ami kb. 50—80 állomás befogadó képességű központoknak felel meg.

Kérdés, mikor érdemes gyorsforgalmat, illetőleg tiszta automatikus forgalmat bevezetni a góckörzeten belül?

Ha két helység között több áramkörön a rendes kézi kezelés mellett bonyolítjuk le a forgalmat, akkor egy-egy vezeték kihasználása a forgalmas órában kb. 35—50 perc lehet, mert ha elegendő forgalom van, akkor várakozásos kezelés mellett a kezelő gondoskodik arról, hogy az áramkörök folyamatosan és egyenletesen legyenek igénybe véve. *Gyorsforgalomnál*, ahol nincs várakozás, sokkal több áramkör kell, mert a hívások sorrendje tisztán a véletlenül múlik. (2. és 3. ábra.) A 2. ábrából látni lehet, hogy ha gyorsforgalomnál egy-egy áramkört 1%-os veszteséggel óránként 45 perces kihasználásra akarunk igénybevenni, akkor az csak 60 áramkörből álló vonalnyaláb mellett lehetséges. A 3. ábra feltünteti azt, hogy mennyivel több áramkör szükséges a gyorsforgalom lebonyolításához óránként 35, illetőleg 45 perces kihasználás mellett, viszonyítva a várakozásos kezeléssel szükséges vonalszámhoz. Ebből kitűnik pl. az is, hogy ha áramkörönként 35 perces kihasználással megelégszünk, akkor a gyorsforgalomhoz mindig hárommal több áramkör kell, mint a várakozásos forgalom lebonyolításához.

A teljes és félautomatikus berendezések központjai és készülékei kb. egyforma beruházási költséget jelentenek, tehát a két rendszer gazdaságosságát tisztán az áramkörök beruházási és fenntartási költségei döntik el. Ha a kezelőkben való megtakarítás nagyobb, mint a többletáramkörök évi kiadása, akkor a gyorsforgalom bevezetése előnyösebb.

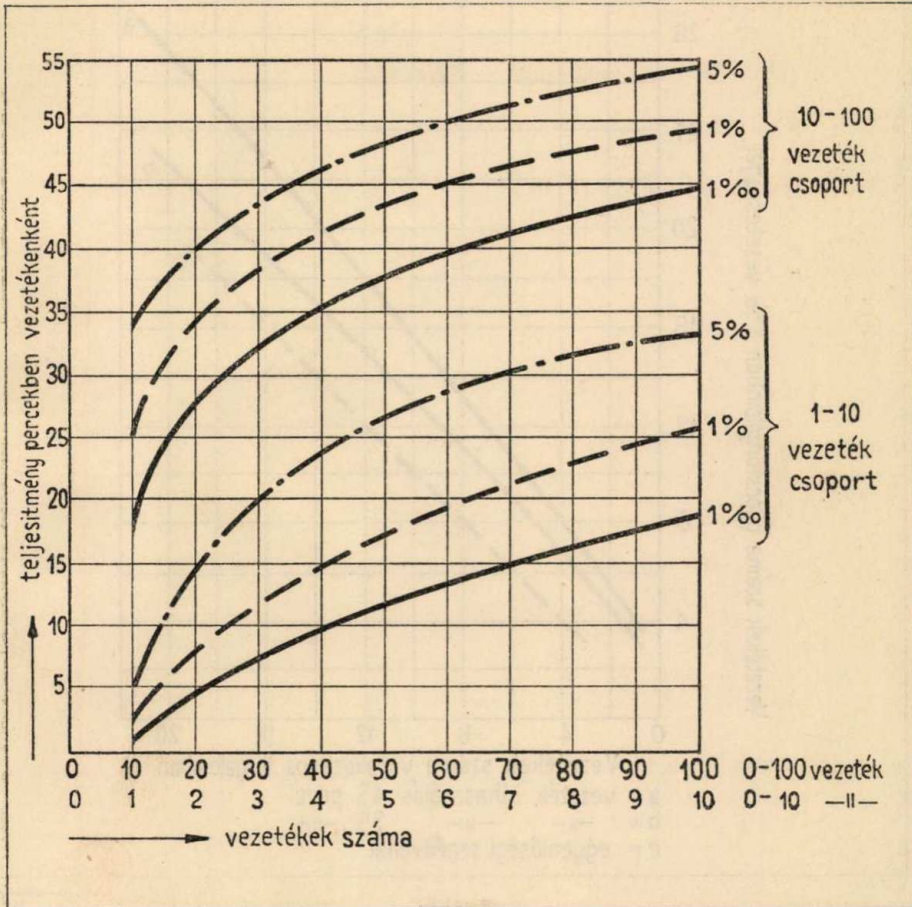
Azokban elfordulhat az is, hogy minden előzetes gazdaságossági számítás nélkül megállapítható, hogy a gyors, illetőleg automatikus forgalmat bevezetni érdemes. Ugyanis a 2. ábrából látni lehet, hogy ha pl. 2 központ között 4 olyan áramkör van, melyek várakozásos forgalom mellett csak 15 perc teljesítményűek, akkor azt a forgalmat várakozás nélkül is lebonyolíthatjuk ugyanezen a 4 áramkörön 1%-os veszteséggel, tehát igen kedvező módon.

Vízont ennek ellenkezője is érvényes. Ha pl. 2 áramkörünk van.

melyek várakozásos forgalomban összesen 80 beszélgetés-percet bonyolítanak le, akkor azonnal látható, hogy gyorsforgalmat nem érdemes bevezetni, mert ahhoz legalább 5 áramkör kellene.

Sajnos, hazánkban olyan kicsiny a forgalom, hogy egy pár körzetet kivéve, a tiszta automatikus megoldás még hosszú évekig nem gazdaságos, mert az egyes góckörzetekben az áramköröknek az auto-

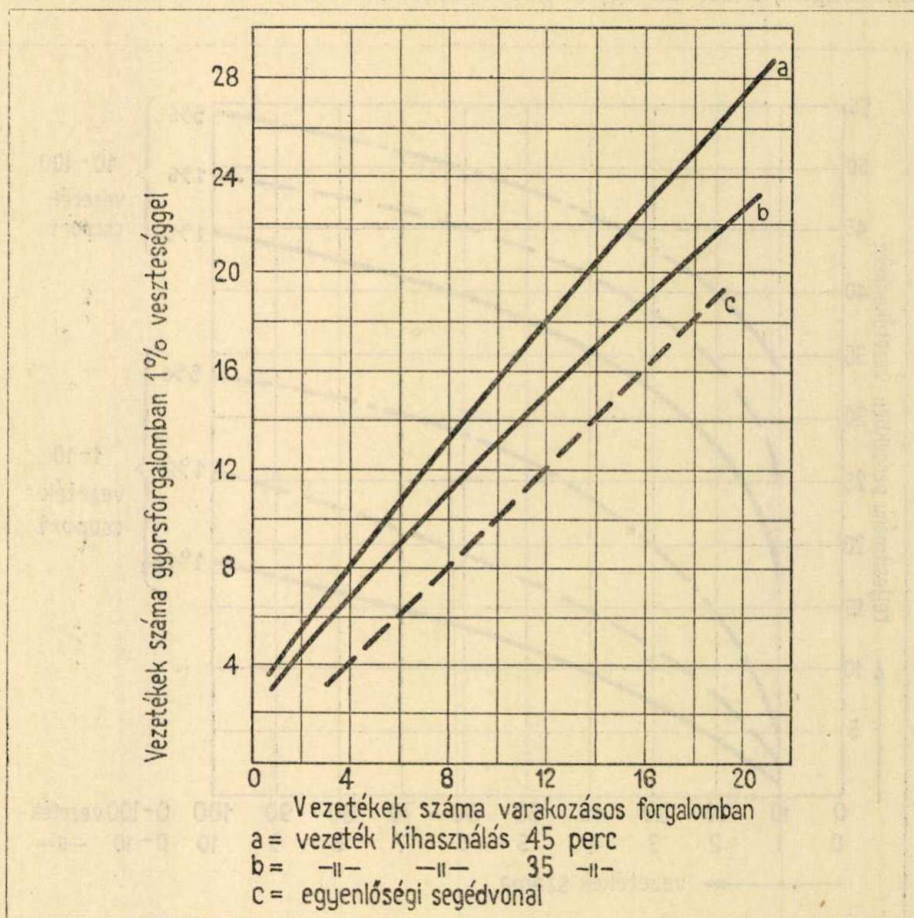

2. ábra

matikus forgalomhoz szükséges kb. 30—35%-kal való szaporításának költségeit, kezelői megtakarítással kiegyenlíteni nem lehet. A félautomatikus rendszer bevezetése azonban feltétlenül előnyös: az igazgatásra azért, mert a beruházási költségeket, melyek csupán a központok és készülékek beszerzéséből állanak, az összpontosított kezelői szolgálat révén elért megtakarítás bőségesen törlesztheti; az előfizetők szempontjából pedig azért, mert biztosítja a folytonos szolgálatot, a titkosságot, a kiváló átviteli hatásfokot s az eddiginél lényegesen

gyorsabb forgalmat. Előfizetői szempontból nézve, ezeknek a szolgáltatásoknak olyan vonzóerejük van, melyek már lélektani okoknál fogva is az előfizetők számának szaporodását, illetőleg a forgalom növekedését idézik elő. Példa rá a dunántúli, valamint a Szentendre és környéki központok automatizálása, melyeknél az előfizetők száma egy

3. ábra

év alatt 292-ről 346-ra, az összes bevétel (helyi + helyközi) pedig 4.114 pengőről 7.649-re emelkedett.

Előbb említettem, hogy félautomata rendszerrel a beruházási költség csupán a központok és készülékek beszerzéséből áll. Vonalépítést nem említettem, hogy a vonalátépítés költségtöbblettel nem jár, arra nézve az irodalomban rendelkezésre álló adatokon kívül, hivatkozhatom a szentendrei félautomatikus körzet hálózatátépítésére, továbbá az imént bemutatott kaposvári körzet tervére.

A 4. ábrában bemutatom e körzet jelenlegi vonalvezetését. Ha ezt,

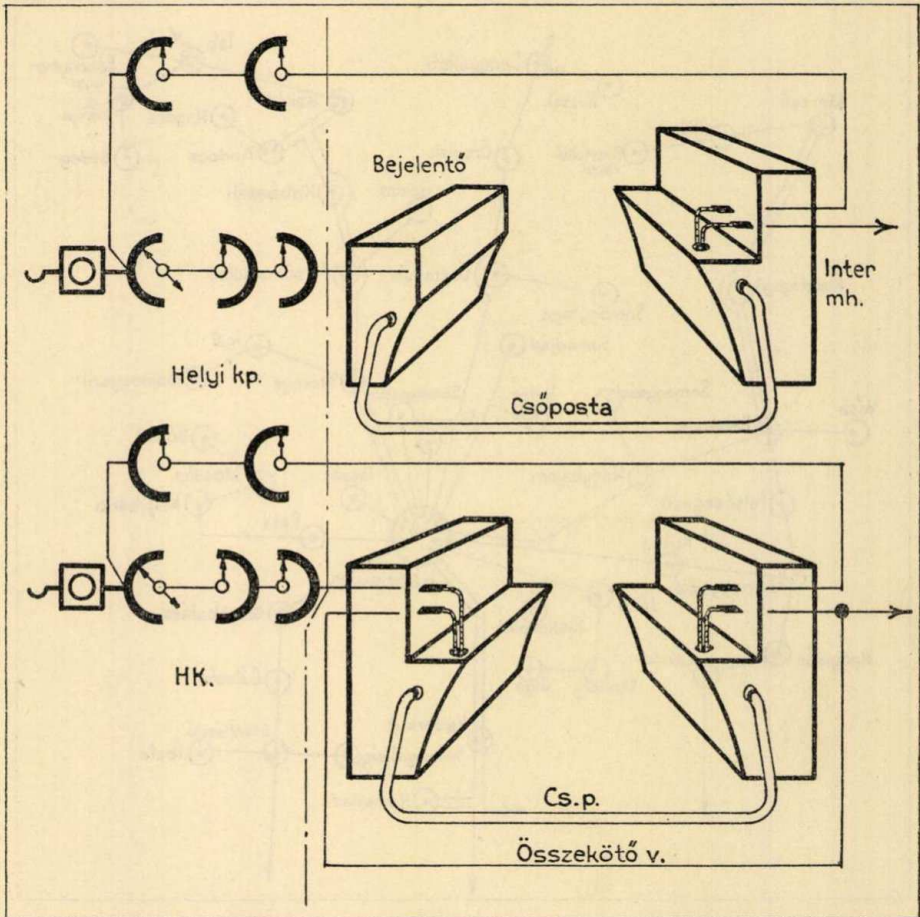

áramköröket az elsőrendű helyközi központokban egyesítik. Ezekből a forgalom együttesen folyik a legfőbb helyközi közvetítő központ felé, amely azután az országon kívülmenő forgalmat van hivatva lebonyolítani.

Mindenekelőtt ismerkedjünk meg az automatikus helyközi szolgálat lényegével.

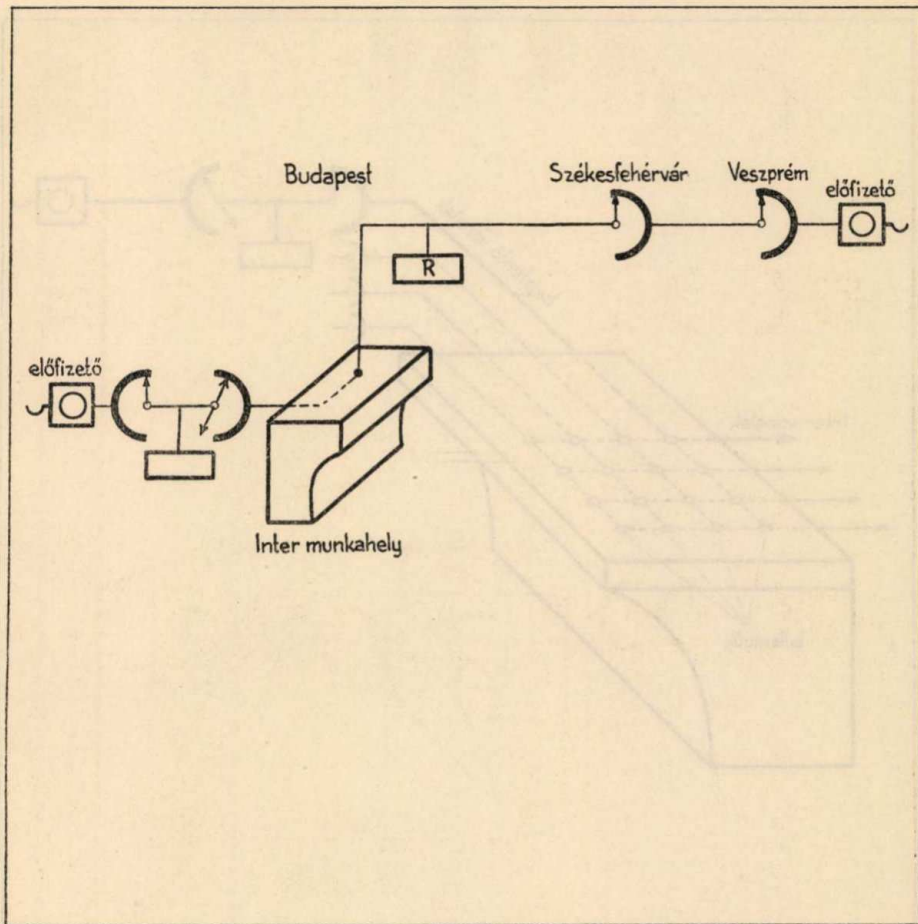
5. ábra

A várakozásos helyközi forgalom lebonyolítása úgy történik (lásd 5. ábra fent), hogy az előfizető bejelenti beszélgetési szándékát, melyet nagyobb helyeken külön bejelentő munkahelyen kezelnek. A bejelentő kezelő felírja az adatokat a távbeszélőjegyre, majd csőpostán továbbítja külön irányítószolgálat közbejöttével az illetékes helyközi munkahelyre. Itt történik a hívás kezelése megfelelő sorrendben, ha a vezeték szabad. Különösen megnehezítik a különben várakozással járó kapcsolást az előfizetők visszahívásán, a két távbeszélőjegy kiállításán és a

beszélgetési idő egyeztetésén kívül, az átmenő forgalom kezelése és a zsinórerősítő alkalmazása.

Az 5. alsó ábra mutatja, hogy miképpen lehet a várakozási időket megrövidíteni. Az előfizető megvárhatja az azonnali kapcsolást, melyet a bejelentő munkahely kezelője egy összekötő vonal útján közvetlenül végez. Ha nem talál szabad vonalat, akkor a kezelő a szokásos módon

6. ábra

továbbítja a távbeszélő jegyet. Ez a gyorsforgalom egy változata, melynél csak a forgalmas órán kívüleső forgalom gyors, azon belül pedig félig várakozásos.

A kérdés tökéletesebb megoldása az automatikus távválasztás. Ennek 3 fokozata van.

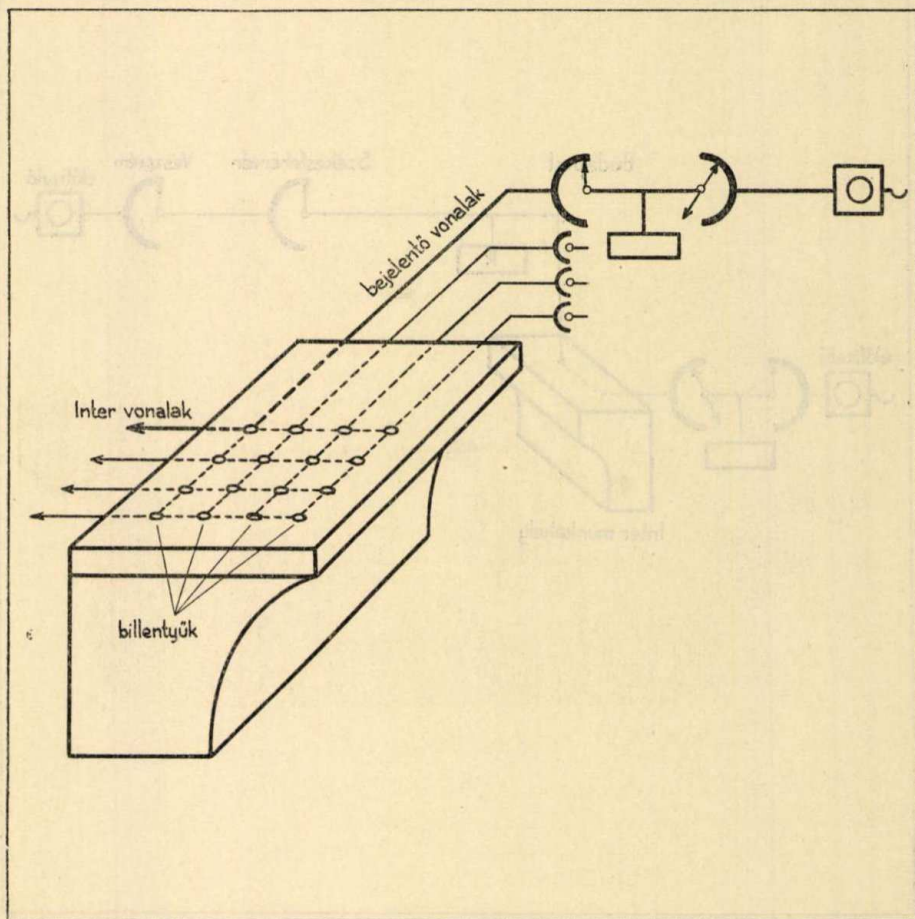
1. A városok közötti távválasztás várakozásos forgalommal. (6. ábra.) Ennek az a lényege, hogy a gócponti előfizető a szokásos módon bejelenti beszélgetési szándékát. A bejelentő továbbítja a távbe-

szélőjegyet az illetékes helyközi munkahelyre. A munkahelyről a kezelő közvetlenül tárcsázza fel az idegen gócponti előfizetőt anélkül, hogy közbeeső kezelőre volna szüksége.

Ennek a megoldásnak egyedüli előnye, hogy csak a kimenő oldalon szükséges kezelő.

2. Városok közötti távválasztás várakozás nélkül.

7. ábra.

Ebben az esetben zsinórnélküli helyközi munkahelyekre van szükség, ahol minden forgalom lebonyolítása kizárólag kapcsoló kulcsokkal és számbillentyűzéssel történik. (7. ábra.) A munkahelyekre 4–8 helyközi vonal van kötve. Nincs külön bejelentő munkahely, hanem a bejelentő hívások híváselosztó berendezéssel mindig más-más munkahelyre futnak. A munkahelyek egyenrangúak, azaz mindegyikről tetszőleges helyközi vonalra lehet a hívást továbbítani. A kezelő fogadja a hívást, kiállítja a távbeszélőjegyet, majd közvetlenül feltárcsázza az

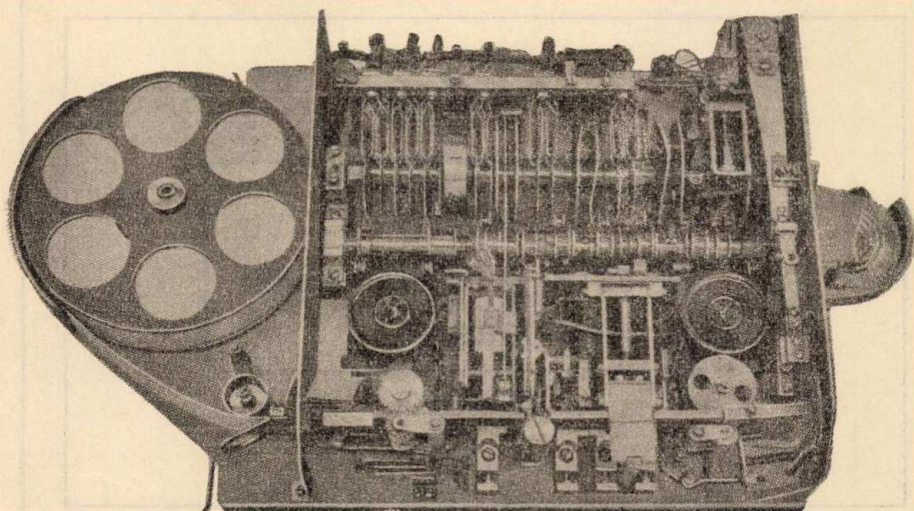

idegen városba tartozó hívott előfizetőt. Ha az foglalt, akkor a hívás várakozásos marad s a hívást később kíséri meg a kezelő.

A díjelszámolásra vonatkozólag két rendszer ismeretes.

a) *A kezelő nem állít ki távbeszélőjegyet*, hanem sikerült hívás esetén egy billentyű-lenyomással megindítja a hívó előfizetőhöz kapcsolódott idő- és zóna-számláló berendezést, mely azután a hívott kapcsolási számmal jellemzett zónának megfelelően ismételtlen működteti az előfizető egyéni számlálóját.

b) *A kezelő jegyet állít ki*, de ebben az esetben a hívó számát egyeztetni kell. Az egyszerű módon úgy történik, hogy várakozó állásban lebillentyűzi a hívó számot s találkozik vele. Még tökéletesebb az a megoldás, hogy a bejelentő fél kapcsolási száma automatikusan megjelenik egy lámpa-táblán a kezelő előtt.

8. ábra.

3. *Előfizetői távválasztás vegyes rendszerrel.*

A legtökéletesebb megoldás. Lényege az, hogy bármelyik gócközpontba tartozó előfizetőt számtárca segítségével maga a hívó előfizető hívhatja fel, kezelő igénybevétele nélkül. Itt is meg van adva a lehetőség, hogy az előfizetői hívásokat az előbb említett módon kezelők bonyolítsák le.

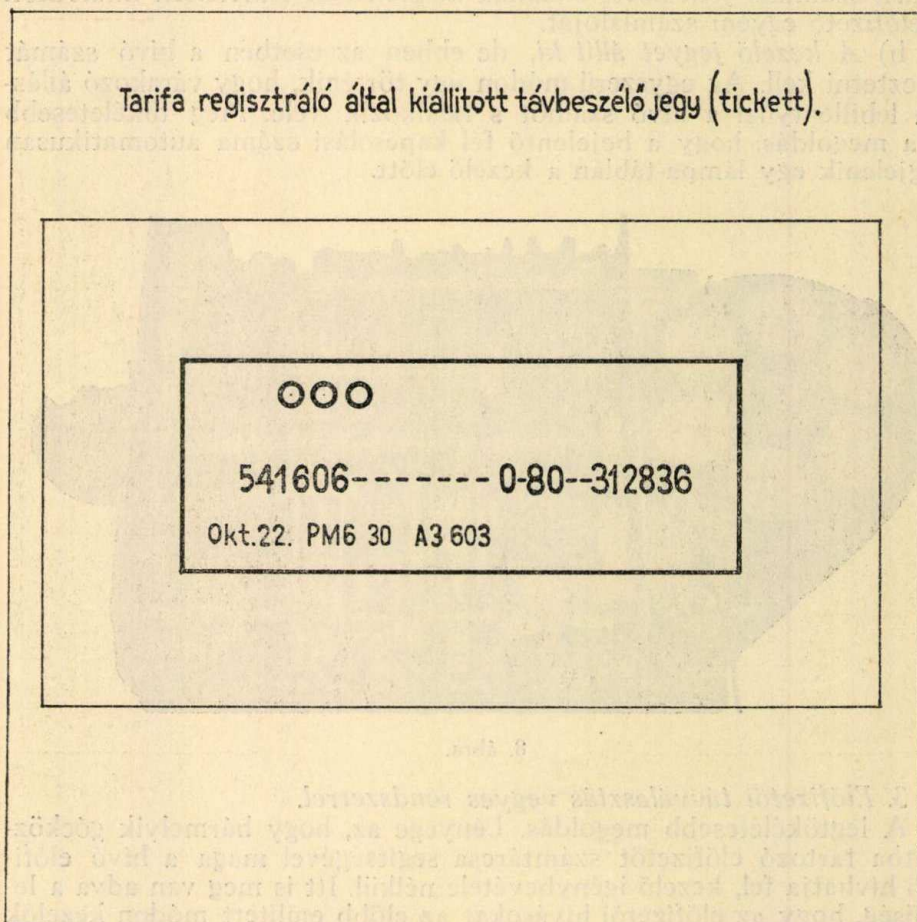
A díjelszámolás ebben a rendszerben a legcélszerűbb módon, automatikus díjzabásjegyző berendezéssel történik.

Szükségesnek tartom itt megjegyezni, hogy az utóbb említett előfizetői távválasztó berendezések *Bajorországban* és *Svájcban* régebb idő óta vannak üzemben. Ezeknél a rendszereknél a díjelszámolás oly módon történik, hogy az egyes helyi központok összekötő áramköreibe idő és zónaszámláló gépek vannak beiktatva s ezek a felhívott számnak megfelelő beállítással többszörösen működtetik a helyi központhan felszerelt előfizetői számláló jelfogókat. A helyközi díjzabás itt csak többszöröse lehet a helyi díjzabásnak.

E rendszerek bár az említett államokban most is alkalmaztatnak, sőt legújabbban sem tudnak ettől — bizonyos, a rendszerek összedolgozása miatt fennálló adott helyzetük miatt, — eltérni, már némileg túlhaladottnak tekinthetők. Hátrányaik a következők:

1. A számláló gyorsított működése miatt igen tökéletes működésű, fokozott gonddal ellenőrzött s fenntartott jelfogók szükségesek.

9. ábra.

2. Az előfizetők s az igazgatás nem tudják a helyi és helyközi hívásokat sem ellenőrizni, sem szétválasztani.

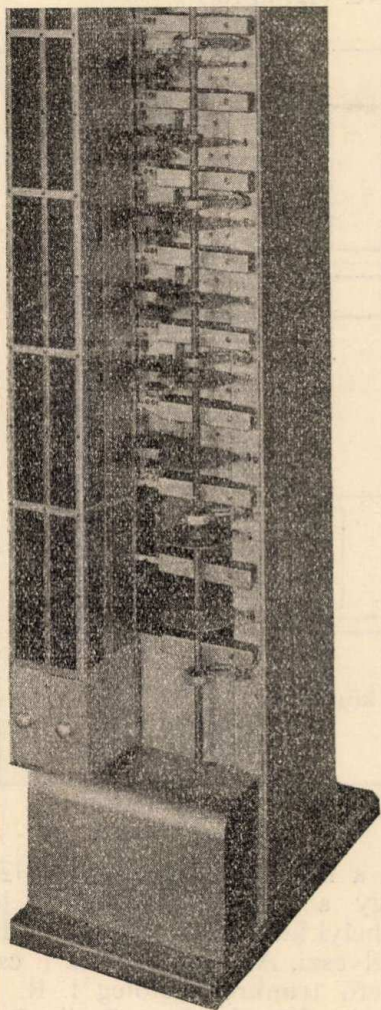
3. Kereskedelmi s egyéb vállalatoknál nem lehet ellenőrizni a terükhükre eső magántermészetű hívásokat.

Mindezek s egyéb gazdaságossági hátrányok váltották ki a legújabb megoldás gondolatát, hogy ismét visszatérjenek a távbeszélőjegy kiállítására, éspedig teljesen önműködő úton.

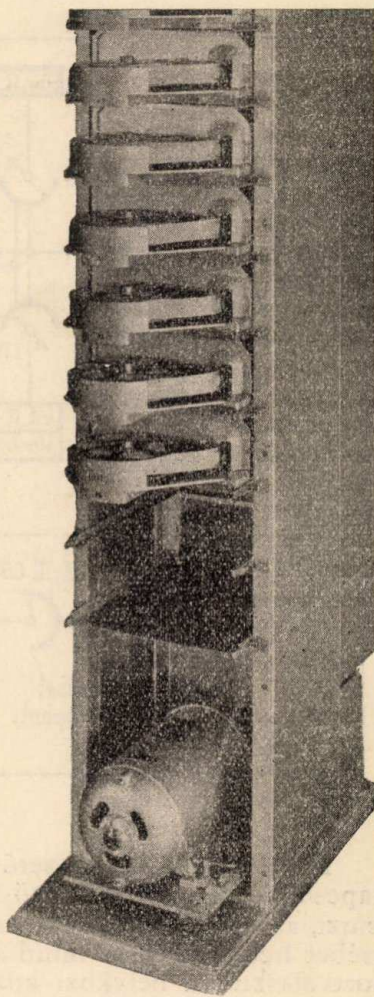
A távbeszélőjegy kiállítását az ú. n. díjszabásjegyző (tarifa-

regisztráló) berendezés végzi el. Maga a nyomtatógép (8. ábra) megfelelően vezérelt áttételekkel különféle kerekeket hajt s a kerekekre írott számokkal és betűkkel egy papírszalagra nyomtatja a 9. ábrán látható adatokat. Az adatok a hívás napját, idejét, a gép számát (amelyik a nyomtatást végezte), a hívott és hívó kapcsolási számát, a 3 per-

10. ábra

11. ábra

ces tarifa egységét, pl. 80 fill., tartalmazzák. Majd a hívott jelentkezésekor 3 lyukat üt a szalagra, amely a 3 perces beszélgetést jelzi, 3 perc után pedig minden további percben 1 lyukat üt. Beszélgetés végén a szalagot levágja s a beszélgetési jegyet a hozzátartozó külön tartályba tolja.

A 10. ábra a több gépet tartalmazó állványt elülnézetben a hajtóművekkel és a tartályokkal, a 11. ábra hátulnézetben a nyomtatógépek-

gyét a Tar. R. gép akkor nyomtatja le, ha a hívott fél már jelentkezett. Ennek működtetését a helyi központhoz tartozó *egyeztető berendezés* végzi. A működésben lévő helyközi trunkáramkörből hangfrekvenciás áramokat küldenek az I. Cs. v. „c” ágára. Ezt a hangfrekvenciát a helyi központban felszerelt *egyeztető keresőgép* (E. K.), valamint *egyeztető vonalválasztó keresőgép* (EVK) a helyi összekötő áramkörön át megkeresik s ily módon azonosítva a hívó felet, megfelelő frekvenciájú impulzusok segítségével közlik a helyközi központban lévő Tar. R.-val, mely azután azt lenyomtatja.

Ha a hívott irány összes áramkörei foglaltak, akkor a hívás automatikusan a bejelentő munkahelyre dobódik, ahol várakozásos hívás módjára kezelik.

Ezek után rátérek azoknak a feladatoknak a rövid ismertetésére, melyek az automatikus távtárcsázással kapcsolatban felmerülnek.

Ezek a következők:

1. A helyközi hálózatot várakozás nélküli gyorsforgalomra kell átépíteni.

2. A számmező kiosztását egyszerű módon kell biztosítani, hogy a hívószámok a távbeszélőnévsorból való kikeresése és maga a tárcsázás az előfizető szempontjából ne legyen nehézkes.

3. A berendezés alkalmas legyen a díjszabás egyszerű és megnyugtató elszámolására.

4. Erősítők automatikus bekapcsolásával gondoskodni kell a beszédátvitel tökéletesítéséről.

5. Gondoskodni kell a megfelelő visszajelzésekről, azaz arról, hogy a választás vége (csengetési vagy foglaltsági hang), a hívott jelentkezése, a hívott bontó jele jeleztesse a hívó központ áramkörei számára.

6. Meg kell oldani a vívőáramú (ugyanazon áramkörön többszörös távbeszélés), esetleg drótnélküli berendezések alkalmazásának kérdését.

7. A távtárcsázásra kijelölt vonalakon lehetővé kell tenni az egyidejű táviró alkalmazását.

A felsorolt pontok közül a hálózat-átépítési kérdésekkel, továbbá az előfizetői számkiosztással, valamint a díjszabás elszámolásának kérdésével bővebben kívánok foglalkozni, ezért a többi kérdést előljáróban röviden intézem el.

1. Már említettem, hogy az egyes göckörzetek határán belül a csillapítás 1.3—1.4 néperig felemelhető, ha a helyközi vonalak csillapításának 0.5 néperig szintjén való tartásáról gondoskodás történik. Az automatikus távválasztó-berendezés önműködően kapcsolja be az erősítőket az áramkörbe és pedig csak abba a kapcsolatba, amely erősítésre szorul. Egyes külföldi államokban erre a célra zsinórerősítőket használnak, de ez nem előnyös, mert ezeknek az áramkörökbe való kapcsolására számos gép és jelfogó érintkező szükséges, melyek a kiegyensúlyozott üzemvitelt nagyon megnehezítik. Legcélszerűbb egyszerű végerősítők alkalmazása. Ezeknél kétféle kapcsolat létesíthető:

a) Valamennyi áramkört erősítővel látjuk el, s azoknál a kapcsolásoknál, melyeknél erősítés nem kell, a többletet csillapítás hozzáadásával semmisítjük meg. Ez a legegyszerűbb megoldás, mert a kapcsolat 1—2 jelfogóval, s így kevés érintkező alkalmazásával megoldható.

A megoldás különösen olyan távolabbfekvő központoknál gazdaságos, ahol több az erősített, mint az erősítetlen beszélgetés.

b) Kevesebb végerősítőt alkalmazunk, mint amennyi vonal van a kapcsológéppel csak akkor adunk erősítőt a vonalra, ha arra szükség van. Ilyenkor minden vonalon elkészítjük a megfelelő művonalat s a kapcsológép a letárcsázott vonalnak megfelelő művonalat egyúttal az erősítőhöz csatolja.

2. A tárcsázásra célszerű váltóáramú impulzusokat használni, mert hosszabb távolságú légezetékeknel a levezetések, illetőleg kábeleknél az önindukció és kapacitás miatt tökéletesebb átvitelt biztosít, mint az egyenáram. Ezenkívül azért is előnyös, mert hiszen a legtöbb vezeték csévével van lezárva, úgy, hogy ezeken keresztül csak váltóáramú tárcsázás lehetséges. Legcélszerűbb 50 periódusú váltóáram használata. Ha az áramkörbe erősítő van közbeiktatva, akkor a kapcsolást az erősítő kikerülésével kell felépíteni, illetőleg csak a kapcsolás felépítése után szabad az erősítőt bekapcsolni. Ha több erősítőt keresztül, vagy vivóáramú berendezéseken kell tárcsázni, akkor legegyszerűbb a hangfrekvenciával való tárcsázás, melynél azonban különleges eszközökkel kell biztosítanunk, hogy a kapcsológépek működtetése kizárólag tiszta szinusos árammal történjék és a kevert frekvencia hatása ki legyen küszöbölve, mert különben a hívó előfizető beszédével tudná zavarni a választás felépítési folyamatát.

Napjainkban van előkészítés alatt a távválasztásnak drótnélküli rövidhullámon való megoldása, ami különösen hazánkban nagy jelentőségű, ahol a balatoni helyközi hálózat kialakítása a Balaton egyszerű áthidalása nélkül, úgyszólván megoldhatatlan nehézségbe ütköznék.

3. Nehéz feladat a *visszajelzések* megoldása is. Ha az előfizető tárcsázik és a hívott állomás vonala foglalt, akkor a foglaltsági hangot vissza kell jelezteni. Tekintet nélkül arra, hogy a hívott fél helyileg vagy helyközileg foglalt, a hívó fél egyforma jelzést kap. Az előfizetői tárcsázásnál a hívás helyi beszélgetést sem bonthat. Gondoskodni kell arról is, hogy ha az előfizető a foglaltsági hang után nem teszi vissza a hallgatót, akkor hívása bizonyos, igen rövid idő múlva, vagy bontassék, vagy a bejelentőre fusson. Ugyancsak gondoskodni kell arról, hogy ha a csengetésre a hívott fél bizonyos számú csengetési periódus alatt nem jelentkezik, szintén az előbb említett időzítés történjék, mert különben szükségtelen módon foglalná el a drága interurbán vonalat.

Ha viszont a kezelő hív, akkor módjában legyen helyi foglalt vonalba lépni, sőt az összeköttetést bontani is. A kezelőnek tehát nemcsak a helyi, hanem a helyközi foglaltságot is vissza kell jelezteni.

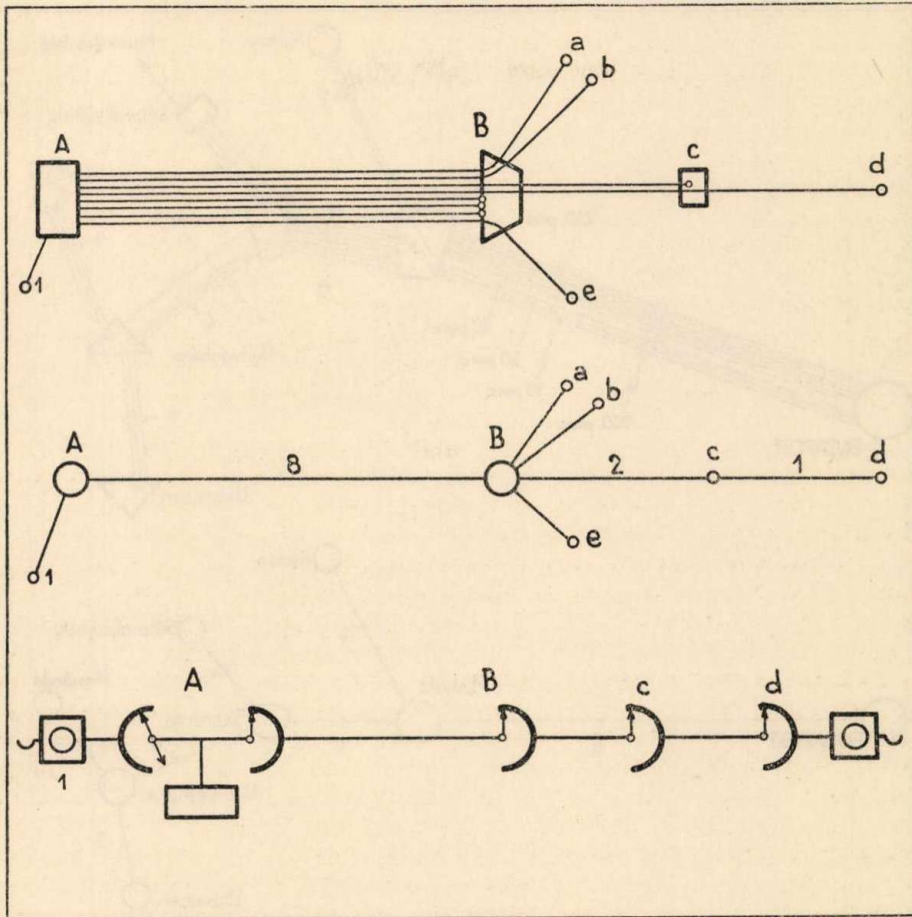
Most visszatérek részletes tárgyalás céljából a helyközi hálózat átépítési problémájára.

Lássuk, hogy a bevezetésben említett *tökéletesebb áramkör kihasználást, illetőleg forgalomgyorsítást hogyan lehet elérni* a hálózati költségek lényegesebb szaporítása nélkül.

A helyközi hálózat átépítésének az a célja, hogy a kézikapcsolású szolgálat mellett elkerülhetetlenül szükséges közvetlen áramköröket megszüntetve, azokat egymásután sorba kapcsoljuk, hogy ezáltal az egyes központok között a *lehető legnagyobb vonalnyalábot* kapjuk. Pl. még a 13. ábra szerint manuális kezelés mellett a felső ábrán látható

módon közvetlen s így kis nyalábú áramköröket kellett alkalmazni, addig automatikus (félautomatikus) szolgálatnál — középső és alsó ábra — az áramkörök részekre bonthatók, mert a megbontás helyén alkalmazott kapcsológépekkel a kapcsolás éppen úgy késedelem nélkül végezhető, mint azt az automatikus helyi központokban tapasztalhatjuk.

13. ábra

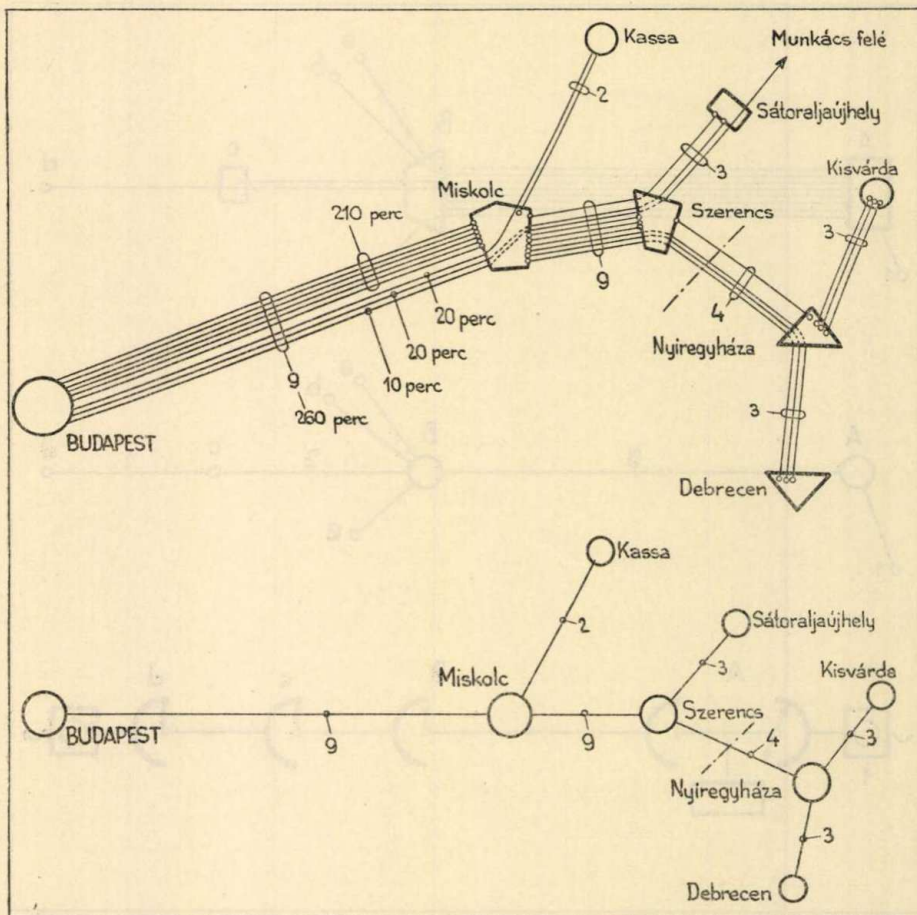
A várakozásos kezelésnél az A. és d. központok között közvetlen áramkört kellett létesíteni, mert a forgalom megkívánta. Várakozásos kezelésnél nem lehet az áramkört a B. és c. központokban megszakítani, mert akkor utóbbi központokban minden „d” központ felé menő hívást át kellene kapcsolni, ami nagy idővesztéssel járna.

Automata kapcsolás esetén a kapcsolás felépítése, az áramkör szét-darabolása miatt, nem jár idővesztéssel; viszont igen célszerű a darabolás, mert a d. központból az A. központba futó hívás a c. és B. központok között már két áramkör közül választhat, majd B. és A.

központok között már 8 áramkör közül. Ily módon, mint azt a valószínűségi görbéről is láthatjuk, az áramkörök kihasználását nagymértékben felemeltük, illetőleg a gyorsforgalom bevezetésére is alkalmassá tettük.

Vegyünk fel példát a hazai viszonylatban is. A Budapest—miskolci áramkörök mai helyzetét mutatja a következő képünk (14. ábra). Je-

14. ábra

lenleg Miskolc—Budapest között 6 közvetlen áramkör van, melyek a forgalmas órákban összesen 210 beszélgetési percet bonyolítanak le. Budapestről Kassának, Sátoraljaújhelynek és Munkácsnak egy-egy áramköre van, egyenként 20—20 és 10 perces forgalmas órai forgalommal. Ezek szerint a forgalmas órában a 9 áramkörön Budapest—Miskolc között (ha a csúcsforgalmak össze is esnek) összesen 260 beszélgetési perc bonyolítottatik le. Egy áramkör átlagos teljesítménye tehát $260/9 = 29$ perc.

Ha a közvetlen áramköröket Miskolcnál szétválasztjuk s az átmenő forgalmat kapcsológépekkel továbbítjuk, akkor 6 helyett 9 áramkörből álló nyalábot kapunk. (14. alsó ábra.) A 9 áramkör a 260 perces teljesítményt a 2. ábra *teljesítmény-görbéjéből* láthatóan kb. 3—4%-os veszteség mellett *várakozás nélkül* tudja lebonyolítani. Ha csak 1%-os veszteséget akarunk megengedni, — ami az előfizetői távválasztásnál feltétlenül kívánatos, — akkor 11—12 áramkörre van szükség ($11 \times 26 = 286$ beszélgetési perc.)

Ugyanígy kell elválni az áramköröket Miskolc—Szerencs között is, ahol az előfizetői távtárcsázást már *áramkörszaporítás nélkül* is meg lehet valósítani.

Fenti két példával mutattam rá a közvetlen áramkörök automatizálás útján való szétvághatóságának nagy jelentőségére, mely legtöbb forgalmi főirányban lehetővé teszi, hogy a városok közötti *várakozás nélküli távválasztás, áramkörszaporítás nélkül, az előfizetői távválasztás pedig az áramkörök kismérvű szaporításával* megvalósíttassék.

Következő feladat a kijelölő számrendszer megválasztása és a díjak elszámolása.

Mindkét feladatnak, sőt a hosszú távolsági áramkörök átalakításának miként való megoldása is igen *különböző módszerekkel* lehetséges s e módszereket *teljesen hozzá kell idomítani* a kérdéses államok földrajzi, néprajzi, gazdasági s egyéb körülményeihez, de *nem utolsó sorban* meglévő távbeszélő hálózatához és műszaki berendezéseihez is. *Nincs két ország Európában, mely akár a helyközi hálózat, akár a műszaki berendezések tervezése tekintetében egyenlő elvi megoldást alkalmazna.* Ez a tény igazolja egyben azt is, hogy a megoldások mikéntje számos tényező eredőjeként oldható csak meg.

Ezek szerint célszerűbbnek látom, hogy általánosító ismertetés helyett egy hazai viszonyoknak megfelelő országos hálózati tervet ismertessek.

A bevezetésben már említett okok miatt — feltételezve, hogy az országos automatizálás 10 éven belül megvalósulhatna, — valamennyi göckörzet a szentendrei mintájú félautomatikus rendszerű központokkal láttatnék el. Egy-két nagyobb forgalmú körzet vegyes rendszerű is lehetne. *Budapesttel együtt összesen 36 göcsponti körzet lenne.*

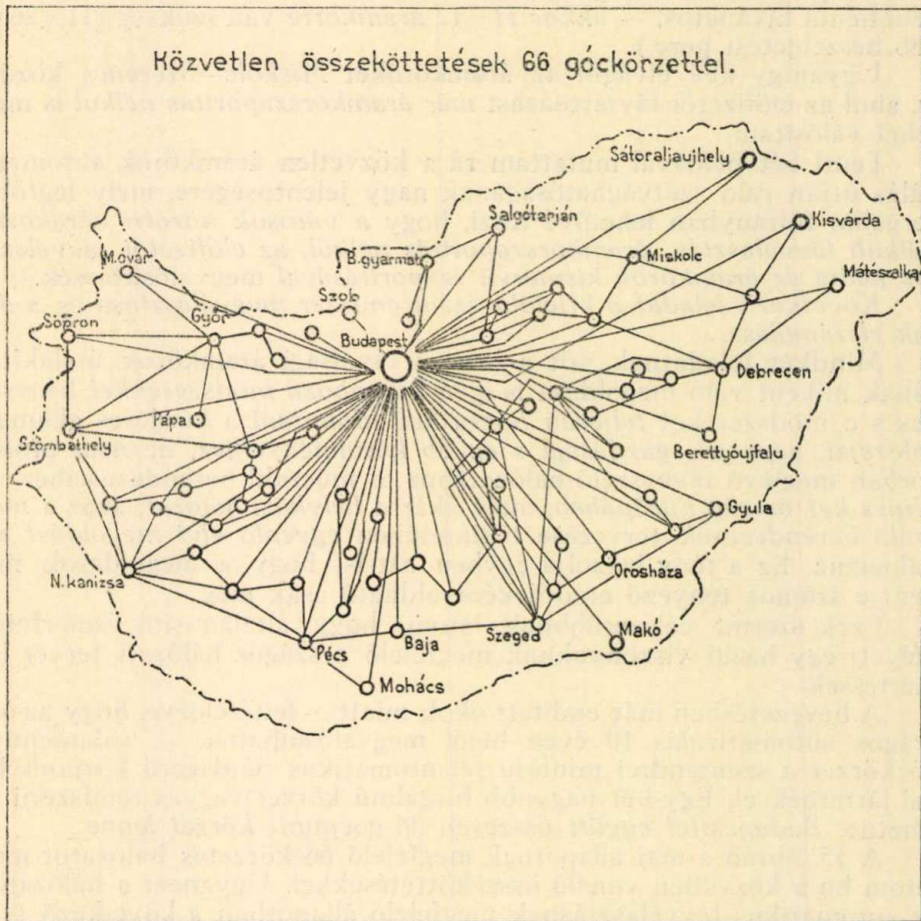
A 15. ábrán a mai állapotnak megfelelő 66 körzetes hálózatot mutatom be a közvetlen vonalú összeköttetésekkel. Ugyanezt a hálózatot az automatikus távválasztásnak megfelelő állapotban a következő terven (16. ábra) mutatom be. Láthatjuk az utóbbi ábrából, hogy milyen módon lehet közvetlen vonalakat közös csoporttá egyesíteni. Pl. jelenleg Szombathelynek Budapesttel 3, Pápával 1 áramköre van; Pápa—Győr között 4, Pápa—Budapest között 2 áramkör van. Látható, hogy az új terv szerint a Szombathelyi központ Pápáig 4, onnan 9, végül Győrtől Budapestig 14 áramkör közül választhat a Győrben csatlakozó Sopron—Csorna irányból jövő hívásokkal együtt. Az áramkörszakaszok teljesítménye tehát az áramkörök közös nyalábbá egyesítése folytán megsokszorozódott.

Berajzoltuk az ábrába a tervezett kaposvári félautomata körzetet is. E körzetből kimenő, valamint odairányuló minden hívást Kaposvár göcspont bonyolít le.

Látható az is, hogy a magyar viszonyok különösen kedvezőek nagy vonalcsoportok képzésére, mert az országos forgalom zöme Budapest felé irányul, ahová 8 irányból nagyobb keresztmetszetű csatornákon folyhat a forgalom a legfőbb közvetítő hivatal, Budapest felé.

A 16. ábrából egyszerű megtekintésre is kiolvashatók a következők:

15. ábra

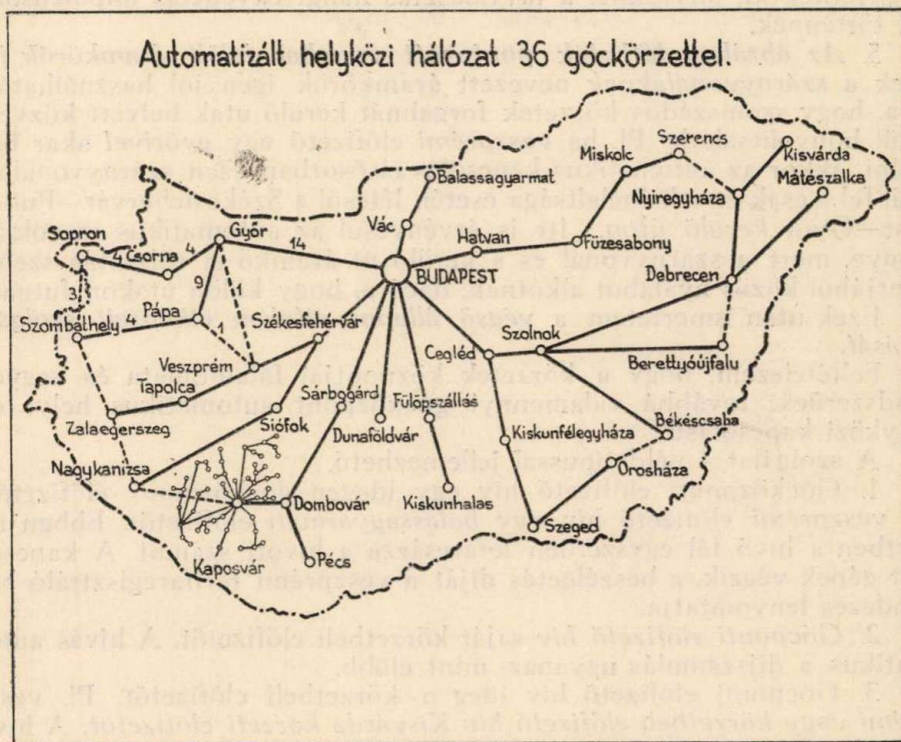
1. Az egyes göckörzetek automatizálása a legnagyobb költséggel jár, mert itt aránylag igen sok és kis befogadó képességű központot kell létesíteni s itt merülhet fel a legtöbb kiadás a hálózatépítés terén is, ha a várakozási időket a jelenleginél elfogadhatóbb értékre akarjuk csökkenteni. Becslésem szerint a körzet-központoknak mintegy 33.000 állomással való félautomatizálása a hálózati munkákkal együtt kb. 16.5 millió pengőbe kerülne.

2. A körzetek gócpontjai egy-két körzet kivételével 200 állomáson felüli befogadó képességűek s így automatizálásuk nemcsak azért elő-

nyös, mert a nagy befogadó képességű központ 1 állomásra vonatkoztatott egységára kisebb, hanem azért is, mert e 35 központ helyi és helyközi forgalma, dacára a kisebb állomásszámnak (kb. 17.000) majdnem megközelíti a többi 1600 kisebb központ forgalmát. (A 35 gócközpont összes bevétele 1937. július hóban 363.000 P, a többi körzetközponté 430.000 P.)

Becslésem szerint a 34 központ helyi és interforgalmú automatizálása (Miskolc és Budapest kivételével) kb. 4.5 millió pengőbe kerülne,

16. ábra

nem számítva a helyközi hálózat átépítését és bővítését. A budapesti központok automatikus távtárcsázásra való kiegészítése, kapcsolatban egy új, zsinórnélküli gyorsforgalmú interurbán központ kiépítésével, mintegy 3 millió pengőbe kerülne.

3. Látható az ábrából, hogy az interurbán közvetlen áramkörök feldarabolásával igen előnyös vonalcsoportképzés érhető el. Becslésem szerint a hálózat átalakítása, továbbá részben fémes, részben vivőáramú berendezésekkel való kiegészítése kb. 0.8—1 millió pengőbe kerülne.

4. Látható azonban az is, hogy elsősorban legalább a Budapest—Székesfehérvár—Sárbogárd—Hatvan—Vác viszonylatokban futó áramköröket, minthogy ezek a csatornák elég nagyszámú áramkört visznek,

már csak üzembiztonsági okok miatt is, mielőbb kábelbe kellene helyezni.

A forgalmi viszonyokból adódó méretezés, illetőleg tervezés van hivatva megadni azt a legkisebb áramkör-szükségletet, amelyre automatizálás esetén szükség van. Ebből volna megállapítható az a legkisebb kábelkeresztmetszet, melyet le kell fektetni. A későbbi évek folyamán mutatózó áramkörszükséglet azután, a terheletlen kábelekre már megoldott egy, vagy 12—16 csatornás vivőáramú berendezésekkel elégítenék ki, melyeknél a távválasztás hangfrekvenciás impulzusokkal történék.

5. Az ábrában láthatók pontozott vonallal jelölt áramkörök is. Ezek a szárnyvonalaknak nevezett áramkörök igen jól használhatók arra, hogy szomszédos körzetek forgalmát kerülő utak helyett közvetlenül bonyolítsák le. Pl. ha veszprémi előfizető egy győrivel akar beszélni, akkor az automatikus kapcsolás elsősorban ezen szárnyvonalon épül fel s csak ennek foglaltsága esetén létesül a Székesfehérvár—Pudapest—Győr kerülő úton. Itt is érvényesül az automatikus megoldás előnye, mert a szárnyvonal és a kerülő út áramkörei választás szempontjából közös nyálábot alkotnak, dacára, hogy külön utakon futnak.

Ezek után ismertetem a végső állapot általam elképzelt szolgáltatását.

Feltételezem, hogy a körzetek központjai félautomata és vegyes rendszerek, továbbá valamennyi gócközpont automatikus helyi és helyközi kapcsolású.

A szolgálat 4 példatípussal jellemezhető.

1. Gócközponti előfizető hív egy idegen gócközponti előfizetőt. Pl. veszprémi előfizető hív egy balassagyarmati előfizetőt. Ebben az esetben a hívó fél egyszerűen letárcsázza a hívott számot. A kapcsolást gépek végzik, a beszélgetés díját a veszprémi tarifaregisztráló berendezés lenyomatja.

2. Gócponti előfizető hív saját körzetbeli előfizetőt. A hívás automatikus, a díjszámolás ugyanaz, mint előbb.

3. Gócponti előfizető hív idegen körzetbeli előfizetőt. Pl. veszprémi vagy körzetbeli előfizető hív Kiszvárd körzeti előfizetőt. A hívó felhívja a bejelentőt s a jelentkező helyközi munkahely kezelője lebillentyűzi a kiszvárdai helyközi központ számát. Ha az utóbbi kezelő jelentkezik, felhívja a kívánt félautomata előfizetőt.

4. Körzeti előfizető hív idegen gócponti előfizetőt.

Pl. szentendrei előfizető szegedi előfizetővel kíván beszélni. Felhívja a budapesti helyközi munkahelyet, melynek kezelője közvetlenül tárcsázza fel a szegedi előfizetőt.

Most rátérek a számkiosztás és a beszélgetési díjszámolás kérdésére.

Kizárólag a gócpontok előfizetőjének számkiosztási tervével kívánok foglalkozni, mert a körzeti előfizetők a tervezet szerint nem vesznek részt a közvetlen távválasztásban.

A számkiosztás a különleges magyar viszonyoknak megfelelően egészen különbözik egvéb országok tervétől. Távválasztásnál a hívószám két részből áll: egyik a helyi hívószám, másik a központkielölő szám, melyet a helyi hívószám előtt kell tárcsázni. Mindkettő elé jön

még a *forgalomválasztó szám*, mely jelzi a központnak, hogy az előfizető hívása nem saját helyi központja felé, hanem onnan kifelé irányul. Pl. a 0-55-1234 hívószámnál „0” a forgalomválasztó szám; 55 jelzi, hogy a hívás melyik gócközpontba irányul, s végül az utolsó négy szám választja ki a hívott gócközpont-hoz tartozó előfizetőt.

A *központkijelölő szám* annyi számjegyből áll, amennyivel a gócközpontok *kapcsolástechnikailag* jellemezhetők. Ha a gócpontok száma 100 alatt marad, akkor a regiszter az irányoktól függetlenül természetesen módon tudja az impulzusokat továbbítani és a gépeket vezérelni. Éppen ezért a központ-kijelölő számoknak a különböző központok részére való mikénti kiosztása semmiféle szabályszerűséghez nincs kötve.

A regiszter említett hajlékonyságánál fogva igen célszerűen oszthatjuk ki a kijelölő-számokat — a hazai viszonylatban tervezett 36 körzet esetén — oly módon, hogy a vidéki 35 góc számára csak az 50—99-ig terjedő számokat foglaljuk le, míg a budapesti előfizetők felhívására a 11—49 számokat tartjuk fenn.

Ily módon elérhető, hogy a budapesti előfizetők felhívásánál a központkijelölő számok egyúttal a helyi hívószám kezdőszámai is, csupán a regiszterrel meg kell őket ismételtetni. Tehát egy *miskolci előfizető pl. a 0-22344 hívószámmal hívhatja a kérdéses budapesti előfizetőt.*

Viszont, ha a *pesti előfizető vidéket hív fel*, nem kell különleges *forgalomválasztó számot használni*, mert az 5—9 számok helvi viszonylatban nincsenek elfoglalva s így a kifelé menő forgalom jelzésére *felhasználhatók.*

Ha a vidéki gócpontoknál 4-jegyű helyi hívószám elegendő (egy gócpont részére összesen 9000 állomás), akkor *pesti előfizető egy vidéket pl. az 55-1234 kapcsolási számmal hívhat fel.*

A *beszélgetési díj elszámolását* legegyszerűbben a már ismertetett *díj-szabásjegyző berendezéssel* végeztethetjük. Ez a berendezés a le-tárcsázott központ-kijelölő számának megfelelően 36 különböző díj-övet tud leszámlálni. Ily sokféle díjtétel azonban felesleges, mert az egyenlő távolságú gócpontok díj-szabása azonos. Megelégedhetünk a mai 7 díj-övek megfelelő díj-szabással is.

A góckörzeten belül maradó és a körzetek egymásközi forgalmá-nak díjazása a javasolt kezelési rendszer mellett tetszőleges lehet, mert azt úgyszólván a kezelő jegyzi fel.

Az ország teljes automatizálását mintegy 25—30 millió pengő költséggel lehetne megvalósítani. A nemzetgazdasági szempontból *oly nagy horderejű kérdés* megoldásának csekély befektetési költségére bátorkodom rámutatni, egyéb hasonló összegű, ugyancsak forgalom lebonyolítására szolgáló, de kevésbé országos jelentőségű létesítményekkel (pl. hidakkal) szemben.

Rámutatok arra is, hogy az automatizálással kapcsolatban nem szabad egyedüli súlyt helyezni a kezelői munka csökkentésével elérhető száraz gazdaságossági egyenlegre, hanem sokkal inkább arra, hogy e korszerű szolgáltatások maguk után vonják az előfizetői létszám s még inkább a beszélgetések számának emelkedését. A gazdaságosság kérdését már régen eldöntötték a nyugati s még inkább a telefonberuházások tekintetében elég tartózkodó amerikai államok, melyek teljes

erejükkel feküdtek rá a feladatok záros határidőn belül való tökéletes megoldására.

Az amerikai I. T. T. társaság 3 millió dollárt áldoz az ezzel kapcsolatos kísérletekre, a belga igazgatás 100 millió pengő értékű összeget kapott a helyközi és helyi automatizálással kapcsolatos 10 éves beruházásra. Ha még „*az idő pénz*” közmondás alapján megemlítem, hogy a magyar telefonálók kb. *évi 40 millió per cent* várakoznak helyközi beszélgetéseik lebonyolítására, s ezáltal mintegy évi 3 millió pengő értékű munka vész kárba, akkor ezzel is hozzájárultam a kérdés horderejének megítéléséhez.

Még csak azt említem meg, hogy azt a kérdést, vajjon *sorrend szerint a körzetek*, vagy a helyközi hálózatok automatizálása előbbre való, tisztán a gazdaságosság, a gazdasági helyzet, a posta pénzügyi politikája dönti el. Technikailag mindkét, sőt a párhuzamosan haladó út is zavartalanul követhető, de meg kell állapítanom, hogy a posta vezetősége *idejekorán tette* meg az első lépést arra, hogy az új miskolci távbeszélő központ megépítésével kapcsolatban a *távválasztás* megoldása a hazai viszonyokra való alkalmazás tekintetében bírálat alá legyen vonható.

Adja a Mindenható, hogy csonka hazánk helyzete minél előbb megengedje azt az áldozatot, ami megmutatja, hogy elesettségünkben is mi maradunk a nyugati szellem őrei.

Számok szerepe a m. kir. postatakarékpénztár üzemi működésében.

Irtá: Dr. KÖRMENDY JÓZSEF m. kir. postatakarékpénztári igazgató.

Le rôle des chiffres dans l'exploitation de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise.

Par M. le Dr. Joseph Körmendy, directeur de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise.

L'auteur commence par souligner la signification des chiffres au point de vue de l'organisation et procède ensuite à une discussion sur l'emploi du numérotage dans les différentes exploitations. Ce sont en premier lieu les caisses d'épargne postales qui ont introduit le numérotage dans leurs organisations. La Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise a numéroté non seulement les comptes tenus par elle, les livrets d'épargne émis et les bulletins de versement, mais aussi son autre matériel d'exploitation. Tous les imprimés employés, ainsi que le matériel varié dont elle fait usage pour assurer le fonctionnement de son exploitation, ont été numérotés selon le système décimal de Dewey. Le même système a été employé pour le numérotage des objets déposés dans le musée de la Caisse d'Épargne Postale Royale Hongroise. L'auteur s'étend aussi sur la connection liant le numérotage au développement technique des machines de comptabilité.

Az üzemi munka megszervezésének egyik legfontosabb segédeszköze a szám. A szám sajátága és előnye a rövidség, az egyértelműség, a könnyű olvashatóság, és az a körülmény, hogy a számmal megjelölt tárgyak könnyen csoportosíthatók s ezenfelül író-, számoló- és

könyvelőgépeken gyorsan lerögzíthetők. A szám azonban nemcsak valamely tárgy megjelölésére szolgálhat, hanem kifejezheti a megjelölt tárgy helyét a tárgyak bizonyos rendszerében és ezáltal kifejezésre juttathatja a megjelölt tárgy mineműségét is.

A számoknak, mint szervezési eszközöknek szélesebb keretekben való alkalmazása a postatakarékpénztárak ügykezelésében történt a csekkszámok és a befizetési lapok számozásával kapcsolatban. A befizetési lapok könyvelése is kizárólag a számlaszám alapján történik, mivel azok értesítőlapján és könyvelési szelvényén a számlatulajdonos neve, illetőleg közelebbi megjelölése feltüntetve nincs. Ez a körülmény nem csupán magát a könyvelést könnyíti meg, hanem a könyvelési anyag előkészítését, a beérkezett befizetési lapok számlák szerinti szétbontását is. Egyes postacsekkihivatalok a náluk vezetett és a könyvelési tételeket feltüntető csekkszámalapokon, illetőleg számlakivonatlapokon sem tüntetik fel a csekkszám elnevezését, hanem kizárólag a számlaszámot.

A számok fokozott mértékben való szerepeltetését természetesen a magánüzemek is átvették, úgy, hogy a szám a modern szervezés nélkülözhetetlen és legáltalánosabban alkalmazott eszközévé vált. Amerikában 1916 óta az összes városok és helységek, továbbá valamennyi bankintézet meg van számozva. Németországban a Német Takarékpénztári és Gíróegyesület mintegy 5000 tagintézetét számozták meg, amely körülmény az intézetek közötti átutalási forgalmat nagymértékben megkönnyítette. Angliában a bankok számozását 1930-ban vittek keresztül. Ennek a legnagyobb előnye különösen a csekkek leszámoló forgalmában jelentkezik. Ha tekintetbe vesszük, hogy a londoni Clearing Houseban átlagban napi 700.000 csekk kerül rövid pár óra alatt leszámolásra, megfelelően értékelhetjük a bankszámozás által nyújtott előnyöket.

Egyes üzemek, különösen a pénzügyintézetek, a számozást a legkülönbözőbb üzemi eszközökre is kiterjesztették. Gyakori ezeknél a személyzet számozása is. Ilyen esetekben az egyes műveleteknél az alkalmazott nem aláírását vagy névbélyegzőjét, hanem a számát feltüntető bélyegzőt alkalmazza annak megjelölésére, hogy a műveletet ki végezte.

A számozás alkalmazásának egyik fejlettebb módja, amidőn a szám nem sorszámot fejez ki, hanem a számozott dolog csoportját hovatartozását jelöli meg. Erre a célra különösen a Dewey-féle tizedes számrendszert használják, amelynél a szám egyes számjegyei egymástól független jelentőségűek és a számozott tárgynak egy-egy különböző tulajdonságát fejezik ki.

A m. kir. postatakarékpénztár már létesítésétől kezdve a legszélesebb körben alkalmazza a számozást, mint organizációs eszközt s valamennyi üzletágában igyekszik kihasználni a számozásban jelentkező előnyöket. Így a takaré- és csekkszámok kezelésében a számlaszámok dominálnak s az egész kezelésben a névnek csupán kiegészítő vagy ellenőrző szerepe van. Az értékpapírüzletág üzletvitelében ugyanez az elv érvényesül a letétek számszerinti kezelésében és nyilvántartásában. A m. kir. postatakarékpénztár ezt a rendszert továbbfejlesztve, egyéb üzemi eszközeit is megszámoztta, így nyomtatványainál

a tizedes számrendszer szerinti számozásra tért át. A nyomtatványokat a számozás szempontjából főcsoportokra, azokon belül csoportokra, a csoportokat pedig alcsoportokra osztották. Minthogy minden nyomtatványra nézve a legfontosabb az a körülmény, hogy a nyomtatvány az intézet melyik üzletágában kerül felhasználásra, a főcsoportokat az intézet üzletágai szerint állapították meg. A számozás szerint tehát a nyomtatványok öt főcsoportra oszlanak és pedig: 1. takaréközeti, 2. értékpapírüzleti, 3. csekküzleti, 4. zálogüzleti, és 5. adminisztratív nyomtatványokra. Azt a körülményt, hogy valamely nyomtatvány melyik főcsoportba tartozik, a nyomtatványszám első számjegye fejezi ki. A főcsoportokon belül a nyomtatványok öt csoportra tagozódnak és pedig az egyes üzletágakat illetően: 1. általános jellegű, 2. jóváírási (bevételezési), 3. megterhelési (kiadási), 4. vegyes vagyonszámla- és 5. igazgatási nyomtatványokra. Azt, hogy a főcsoporton belül valamely nyomtatvány melyik csoportba tartozik, a nyomtatványszám második számjegye határozza meg. A csoportok mindegyike három alcsoportra oszlik és pedig az illető csoport nyomtatványait illetően: 1. rendes, 2. különleges és 3. postai, illetőleg a zálogüzletágnál árverési nyomtatványokra. A nyomtatványszám harmadik számjegye fejezi ki, hogy a főcsoporton és csoporton belül valamely nyomtatvány melyik alcsoportba tartozik.

A fentiek következtében tehát a nyomtatványszám első három számjegye nem folyószámot jelent, hanem a nyomtatvány hovatartozását határozza meg. A nyomtatványszám a hovatartozási számokon kívül sorszámot is tartalmaz, amely azt mutatja, hogy a hovatartozási szám által megjelölt főcsoport, csoport és alcsoport keretében a megszámozott nyomtatvány hányadik. A sorszám egyes további számjegyeinek tehát nincs önálló jelentőségük. A nyomtatványszám el tt „Ptp.“ jelzést alkalmaznak annak kifejezésére, hogy a postatakarékpénztárnál használatos általános jellegű nyomtatványról van szó.

Amint a fentiekből látni lehet, a nyomtatványszámozásnál a hovatartozási számot illetően nincsen minden számjegy felhasználva, pld. a főcsoportot jelölő első számjegynél a 6—9-ig terjedő számozás még szabad. Ez azt jelenti, hogy a számozási rendszer erősen fejlődőképes, amennyiben újabb üzletágak bevezetésénél az eddig fel nem használt számjegyek az újonnan bevezetett üzletág, mint újabb főcsoport megjelölésére használhatók fel. A nyomtatványszámozás fenti módja nagymértékben megkönnyíti a nyomtatványok racionális tárolását, a felhasznált nyomtatvány mennyiségnek az anyagnyilvántartásokban való gyors elszámolását, továbbá egyszerűbbé teszi a nyomtatványokkal kapcsolatos igénylési, illetőleg megrendelési eljárást is.

A m. kir. postatakarékpénztár egyes osztályainak belkezelésében használt nyomtatványok számozása egyszerűbb, amennyiben az ilyen nyomtatványok a Ptp. megjelölés helyett az illető osztály elnevezésének kezdőbetűjét tartalmazzák, amely betűjelzés után következő szám a fentemlített főcsoportot jelöli. A főcsoportot jelölő számjegy után törtvonallal elválasztva azonnal az illető nyomtatvány sorszáma következik.

A nyomtatvány számozással egyidejűleg a m. kir. postatakarékpénztár nyomtatvány mintatárt létesített, amely az összes intézeti

nyomtatványokat tartalmazza. Az intézet történetének, illetőleg az üzem fejlődésének lerögzítése szempontjából az ilyen nyomtatványtár igen nagy jelentőségű. A nyomtatvány számozás kapcsán került kiadásra az intézeti nyomtatványok jegyzéke.

A m. kir. postatakarékpénztár az általa használt különféle anyagokat az igényeknek, nemkülönben a célszerűségi és takarékosági szempontoknak megfelelően ugyancsak 1932-ben szabványosította és azokat szintén a Dewey féle tizedes számrendszer szerint számozta meg. A számozás kapcsán az összes anyagokat hat főcsoportba osztották be. Ezek a főcsoportok: 1. papirosok, 2. irodaszerek, 3. villamos cikkek és anyagok, 4. tisztító-anyagok és szerek, 5. vegyesek, és 6. bútorok. Az anyagok fajok szerint alcsoportokba, alcsoportokon belül pedig anyagnem szerint számszerű sorrendbe foglaltattak. E rendszernek megfelelően minden egyes anyag egy, legalább négyjegyű számjeggyel számozott meg, amelynél az első számjegy a főcsoportot, a második számjegy az alcsoportot (anyagfaj), az utolsó két számjegy pedig az alcsoporton belüli osztályozást (anyagnemet) jelöli. Amennyiben az alcsoporton belül 99-nél több anyagnak kell helyet biztosítani, az anyagszám egy ötjegyű számból állítandó össze, amelynél az anyag nemét az utolsó három számjegy határozza meg. Az anyagszámozással egyidejűleg anyagjegyzék is került kiadásra, amely az anyagszámon kívüül az anyag megnevezését és az igénylési egységet tartalmazza. Ugyancsak a számozással kapcsolatban a postatakarékpénztár az összes anyagokat felölelő mintaraktárt is létesített és az anyagok elszámolását s azok igénylési módját egészen modern alapokra fektette. Az anyagok igénylése anyagigénylési jegyeken történik, amelyeket az igénylő osztály három példányban állít ki. Az egyik példány az igénylő osztálynál marad vissza, a másik példányt az anyagokat kezelő gazdasági és műszaki hivatal kapja, míg a harmadik példány az anyagellenőrzés eszközéül szolgál. Az anyagelszámolásban a kartotékrendszerű könyvelés nyer alkalmazást.

Bár nem üzemi eszköztől van szó, mégis meg kell említenem az 1936. évben megnyitott postatakarékpénztári múzeum anyagának számozását is. A számozás itt is a Dewey-féle tizedes számrendszer alapulvételével történt. Az egyes múzeumi tárgyak számának első számjegye a főcsoportot, második számjegye a csoportot, harmadik számjegye pedig a csoportra nézve megállapított alcsoportot jelzi. E hovatartozási szám után kötjellel elválasztva törtszám következik, amelynek számlálója a tárgy kategóriáját, nevezője pedig a sorszámot jelöli. A múzeumi anyag tíz főcsoportja a következő: 1. általános történet, 2. jogforrások, irodalom, 3. organizáció, 4. statisztika, 5. postatakarékpénztári propaganda, 6. országos (nemzetközi) propaganda, 7. nyomtatványok, 8. képek, 9. külföld és 10. vegyes.

Újabban nagy szerepe van a különböző számrendszereknek az irattározásnál is. Mindinkább előtérbe nyomul az a gondolat, hogy az egyes ügydarabok iktatószáma, helyesebben jelzőszáma egy előre megállapított rendszer szerint határozottassék meg olymódon, hogy ez az iktatószám önműködően mutassa az ügyiratban tárgyalt esetet. Amikor tehát annak megállapítása szükséges, hogy bizonyos ügyben milyen intézkedések történtek, az előadó az előre lefektetett szám-

rendszer alapján maga határozza meg az ügy jelzőszámát. Nem lehet eléggé hangsúlyozni ennek a számozási rendszernek az előnyeit az ügyek egységes nyilvántartása és későbbi időpontban történő selejtezése szempontjából. Feleslegessé teszi ez a számozás a nagyon sokszor egészen nehézkes kezelésű indexekben való kutatást. A m. kir. postatakarékpénztár az irattározásnak ezt a módját 1929-ben már részben megvalósította, amennyiben előre megállapította az ügyesetek legfontosabb csoportjait és ezek szerint történik az ügyiratoknak irattári kezelése és őrzete. A csoportok a következők: 1. szervezési és általános elvi jelentőségű ügyek, 2. takarékosági propaganda, 3. postai téves kifizetések, 4. békeszerződéssel kapcsolatos ügyek, 5. különleges kamatozású betétek, 6. alapok, letétek, 7. hagyatéki, gyámsági és gondnoksági, csőd és kényszeregyezségi ügyek, 8. zálogüzletággal kapcsolatos ügyek, 9. peres ügyek, 15. vegyes ügyek.

A számozás bevezetésére visszahatással van a könyvelőgéptechnika fejlődése is. Egyes könyvelőgépek alkalmazása, mint pld. a lyukasztott kártya-rendszerüké, feltételezi az üzemi eszközök, illetőleg az üzemmel kapcsolatos körülmények, számlacsoportok, statisztikai kategóriák, stb. számozását felölelő és előre megállapított számrendszert bevezetését.

A számok és színek szerepeltetése a m. kir. postatakarékpénztár tömegforgalmában biztosítja a munka minőségi és mennyiségi eredményességét.

A biztosi működés eredményességének fokozása.

Irta: Dr. KÁRASZ ISTVÁN m. kir. postasegédtitkár.

Accroissement des résultats de l'activité des commissaires de poste.

Par M. le Dr. István Kárász, Aide-secrétaire de poste.

L'auteur expose qu'il est nécessaire de compléter les moyens mis à la disposition du commissaire de poste afin d'accroître les résultats de son activité. Pour utiliser systématiquement les connaissances pratiques des commissaires contrôlant le service exécutif, il faudrait organiser des réunions de commissaires. Le droit d'initiative indépendant du commissaire accélérerait et simplifierait le règlement des affaires. En tenant des conférences de popularisation et d'information aux sièges des bureaux de poste, on atteindrait un heureux effet sur le développement du trafic postal ainsi que des connaissances générales. En proportion de l'enrichissement et du développement des différentes branches de service, il est nécessaire d'augmenter la durée du contrôle. Au point de vue du résultat du travail, il est également désirable que le commissaire ait une plus grande indépendance. L'efficacité du contrôle du bureau et le succès de la vérification exige souvent que la commissaire fasse usage du droit de donner des amendes.

A biztos működési köre tág és tevékenysége sokrétű. Törekednie kell a postai felvevő-, szállító- és kézbesítő-, táviró-, távbeszélő- és rádió-szolgálat megbízható, pontos, gyors, szabályszerű, előzékeny és egyöntetű ellátásának biztosítására, az anyagi és erkölcsi megbízható-

sági kívánalmak, a takarékosági és biztonsági követelmények érvényesítésére.

Szemmel kell tartania a hivatal elhelyezését, berendezését, a postai szerv forgalmát és a gazdasági életet a postaszolgálatot érintő vonatkozásaiban. Figyelnie kell, hogy a szolgálat kiterjesztése vagy szűkítése, új postaszerv létesítése vagy meglévők megszüntetése, esetleg átalakítása szükséges-e?

Vizsgálja a gyakorlati élet követelményeit, a hivatali anyagi és személyi szükségleteket, az alkalmazottak társadalmi helyzetét, anyagi, személyi, szolgálati és szociális viszonyait.

E vizsgálás alapján intézkedik, a tapasztalt hibák kiküszöbölésére jelentést tesz, javaslatokat készít. Visszaéléseket, bűntényeket vizsgál.

Oktatás útján emeli a szakképzettséget, új üzleti lehetőségek fel-tárásán fáradozik. Védi a posta szolgálatát igénybevevő közönség jo-gos érdekeit és a kincstári érdekeket egyaránt.

Feladata a panaszok orvoslása, az alkalmazottak lelkiismeretes mi-nősítése, a hivatali tekintély fenntartása és emelése. Igyekszik a posta és a gazdasági, valamint a közösségi élet vezetői között a teljes össz-hang és közvetlen érintkezés megteremtésére. Népszerűsíti a posta-szolgálatot a szükséges tudnivalók ismertetése útján s mindezek alap-ján a postaintézet működésének tökéletesítésére törekszik.

A biztos felsorolt feladatainak ezidőszerint rendelkezésre álló esz-közei: a hivatalvizsgálat és vizsgálat, valamint ezek járulékai.

Biztosi szolgálatom alatt tapasztaltam, hogy a biztosi működés eredményességének biztosítására rendelkezésre álló eszközök kiegészí-tése — az ügykezelés egyszerűsítése szempontjából is — célszerű lenne.

Az alábbiakban azokról az eszközökről kívánok szólni, amelyek-nek rendszeresítése útján a biztosi működés eredményességének foko-zását lehetne elérni.

A postai végrehajtói szolgálatot ellátó postaszervek rendszeres vizsgálatát végző biztosok, működésük természeténél fogva, ismerik a gyakorlati élet által felvetett szükségleteket. Beleláthatnak a posta-szolgálat fejlesztésének és kiterjesztésének járható útjaiba és értékes tapasztalatokra tesznek szert. E tapasztalatokból levont következte-tések, mint elméleti eredmények is általános érvényűek. Gyakorlati hasznosításuk azonban ezidőszerint csak kisebb mértékben tör-tén-hetik meg.

Kétségtelen, hogy a biztosoknak joguk és kötelességük működé-sük közben szerzett tapasztalataikról jelentést tenniük és a szükséges intézkedések elrendelését javasolniok. Bizonyos azonban az is, hogy egy-egy ilyen biztosi jelentés vagy javaslat, ha a biztos meg is van győződve arról, hogy jelentése általános értékű kérdést vet fel, ennek igazolására mégsem szolgálhat. Az egyénenkénti jelentés vagy javas-lat — előkészítő tárgyalás nélkül — általános érvényű rendelkezések kiadására önálló alapot nem minden esetben szolgáltatathat.

A biztosi kar összessége részéről országos jelentőségűnek elismert és tárgyalt ügyekben tett előterjesztések azonban — elvi szempont-jaiból felülvizsgálva és jóváhagyva — országos érvényű, általános je-lentőségű rendelkezések kiadására alapot nyújthatnak. Alkalmasak le-

hetnek újítások bevezetésére, új üzletágak rendszeresítésére, kezelési szabályok megváltoztatására, egyszerűen a postaszolgáltatnak a gyakorlati élet által megkívánt mértékben rugalmassá tételére.

Olyan kérdések, amelyek megoldásra várnak, bőven vannak. Elég itt hirtelenében csak egy-két kérdésre utalnom, mint amilyen a 20–21 óra közötti távbeszélő-szolgálat ügye, a postamesteri alkalmazottak viszonyainak egyre sürgetőbbé váló újabb rendezése, tanúságos vizsgálati ügyek ismertetése, stb.

A részleges jelentőségű ügyek is, — mint amilyen pl. a tanyai kézbesítők egységesítése, — megbeszélés, vita tárgyát képezhetnék. Nem tartom kétségesnek, hogy számos, gyakorlatilag igen jól használható ötlet, terv kerülne az elkészítendő javaslatokba.

Az elmondottak alapján biztosi értekezletek rendszeresítése célszerűnek, hasznosnak és a gyakorlati ismeretek felhasználása szempontjából szükségesnek látszik. Az értekezleteken az egyes kérdések és ügyek tanulmány vagy előadás formájában kerülhetnének tárgyalásra. Ezenkívül a biztosi értekezletet, mint gyakorlati véleményező szervet is fel lehetne használni s kezdő biztosok részére a legjobb iskola lenne.

Egy év alatt meg lehetne állapítani, hogy a biztosi értekezletek megfeleltek-e a várakozásnak? Nemleges esetben is megnyugvásul szolgálhatna az a tudat, hogy a gyakorlati ismeretek intézményes kihasználására, a postaintézet működésének tökéletesítésére, megragadtunk minden kínálkozó lehetőséget.

A biztos szűkebb értelemben vett teendői mellett tartozik észrevenni mindennemű szabálytalanságot, bármily szempontból, bárhol és bármikor kerül szembe el valamely postai okirat, napló, postaküldemény vagy postai működés, postaszolgálati cselekmény stb.

Ha a biztos útjain nyitott szemmel jár, észre is vesz minden rendellenességet, amelynek megszüntetése iránt intézkedni kötelessége. E tekintetben a szóbeli vagy telefoni figyelmeztetés, utasítás, írásbeli jelentés vagy javaslat eszköze áll rendelkezésére, de nélkülözni kénytelen ezidőszert a szabályszerű, önálló ügyirati intézkedés jogát, ha az írásbeli intézkedés joga meg is illeti.

A biztosnak szabályszerű, önálló ügyiratindítási joggal felruházását szükségesnek vélem, mert az elintézendő ügy gyakran írásbeli azonnali intézkedést és ez alapon esetleg további tárgyalást igényel. Ezen kívül számos ügy elintézése válnék a biztos e jogával gyorsá és kezelembentessé.

A jelenlegi gyakorlat szerint az ügyirati írásbeliséget kívánó ügyet a biztos feljegyzi és csak útjáról állomáshelyére visszatérve dolgozza fel azt. A közben eltelt idő alatt azonban a megállapított szabálytalanság fennáll. E jog megadásának szükséges voltát néhány gyakorlati példával szeretném igazolni.

Hivatalvizsgálat közben megállapítja a biztos, hogy a rendszeresített indítások nem elegendőek, tehát újabb indítás szükséges. Az eddigi gyakorlat szerint észrevételét vagy a szemleívbe jegyzi be, vagy javaslatot tesz. A szemleív vagy javaslat csak 8–10 nap múlva kerül tárgyalás alá. Mindkét esetben átmege az ügydarab az igazgatóság vezetőjének kezén, a segédhivatal iktatja, az ügyosztályvezető szignálja,

az előadó a munkakönyvbé bevezeti, tanulmányozza, adatgyűjtést rendel el. A hivatal jelent s az újból végigmegy ezen az úton. Kiegészítő jelentés címén ismételten megjárhatja az adminisztráció hosszadalmas útját, míg végre érdemleges intézkedés történhetik.

Ha a biztos önállóan indíthat ügyiratot, az adatgyűjtésre *azonnal* utasítja a hivatalt, az intézkedés okát megmagyarázza, amivel esetleg el lehetne kerülni a kiegészítő jelentést. Ily módon az ügydarab csak egyszer futna végig az adminisztrációs hálózaton s az előadó azonnal kész anyagot kap, amely intézkedésre is alapul szolgálhatna.

A fenti eljárás mellett számbavehető munkamegtakarítást lehetne elérni. Az időbeli nyereség is értékes lenne, mert míg a jelenlegi gyakorlat mellett egy egyszerű zárlat-berendezés ügye egy hónap alatt nyer elintézését, arra, az ismertetett eljárás esetében 15 nap is elegendő lenne.

De kisebb lélekzetű ügyek gyors elintézésére is alkalmas ez a mód.

Gyakran megtörténik, hogy a postaszállító tiltott személyszállítást folytat, vagy a küldönc a vasúti állomásépületen kifüggesztett levélszekrényből kiemelt anyagot nem adja át a mozgópostának, hanem magával viszi. Minthogy ily esetben a szabálytalan eljárás mellett kihágásról és a küldemények késedelmes továbbításáról van szó, a biztos intézkedni köteles. Ha ügyiratot indíthat, az *útközben* tapasztaltakat előadóíven azonnal rögzíti, az érdekelt hivatalt kioktatja, igazoló jelentéstételre utasítja s az ügyiratot azonnal útjára indítja. Ezzel az eljárással, az azonnali intézkedéssel elejét vette a szabályellenes gyakorlatból eredő esetleges káros következményeknek s módot adott az ügyirati tárgyalásra, végül önmagát az egyébként állomáshelyén végzendő munka egy része alól mentesítette.

Abból a célból, hogy az ily ügyiratokat a biztos bármely helyzetben (vasúton, hajón, kocsin, váróteremben), a rendelkezésre álló rövid időt is jól kihasználva, elkészíthesse, könnyű, lapos írógépet kellene rendelkezésére bocsátani.

Az írógépnek a biztos más esetekben is hasznát venné (vizsgálatoknál, jegyzőkönyvek készítésére, stb.). A biztosi szerelvénynek egyszerű igazolás alapján történő szállítására, a postai szállító meneteket jól fel lehetne használni olyan esetekben, amikor ez a biztosi működés lényegéből folyó elvet (váratlanság) nem érint. E téren az A. 7. Szab. 27. §-ának 3. pontja szolgálhatna mintául.

Igen gyakran észleltem, hogy a falu, község, sőt város lakosságának jelentékeny része a posta szervezetével és működésével nincs tisztában. Ennek igazolására elég felemlítenem, hogy még az intelligensebb közönség is abban a hiszemben él, hogy a postamester jövedelme a hivatalánál értékcikkek eladásából befolyó összegekből adódik s hogy a csekkbefizetési lappal vagy utalvánnyal azt a pénzt küldik el a címzettnek, amelyet a feladó befizetett. A közönség általában nincs kellően tájékozva arról, hogy mi a szerepe a postaintézetnek a gazdasági életben s a kultúra terén, hogy mily szolgáltatokat teljesít, mily kedvezményeket nyújt. Nem ismeri azokat a lehetőségeket, amelyekkel a postának nem egy szolgáltatását igénybe vehetné.

A biztos szakismeretét és gyakorlati tapasztalatát e téren is jól lehetne kamatoztatni, ha a hivatalvizsgálatokkal kapcsolatban a posta-

szolgálatot ismertető és népszerűsítő előadásokat tartana. A biztos ugyanis abban a helyzetben van, hogy előadások útján hathatósan közreműködhetik a postaszolgálat népszerűsítésében. Az ismertető szabad előadás vagy felolvasás tárgyát és színvonalát a hallgatóság műveltségbeli színvonalához alkalmazva, viszonylag a legnagyobb eredményt ott érhetné el, ahol az elemi ismeretek is hiányoznak. Az előadásoknak tisztán gyakorlati célt kellene szolgálniuk, mellőzni kellene tehát az elméleti fejtegetéseket.

A mintegy három évvel ezelőtt a táviró-, távbeszélő- és rádiószolgálatot népszerűsítő s a kultuszminisztérium támogatásával rendszeresített iskolai előadások mintájára, az előadások sikere érdekében a belügyminisztérium útján, az előjáróságok hathatós támogatását minden bizonnyal biztosítani lehetne. Az előadások tartására a téli időszak a legalkalmasabb, mert a falvakban és tanyaközpontokban egy-egy ilyen előadás szórakozási lehetőséget és időtöltést is jelent. Ennek igazolására hivatkozhatom az utóbbi években tartott táviró-, távbeszélő- és rádiópropaganda-előadásaim közben szerzett ama tapasztalatomra, hogy ezeken az előadásokon rendszerint a tanári kar is megjelent.

A hivatalvizsgálatok váratlanságának elve nem lehetne akadály, mert nagyobb hivatalnál a hivatalvizsgálat két napig tart. Egy napos hivatalvizsgálat esetében pedig csak olyan kisebb helyről lehet szó, ahol a dobszó útjáni egyszeri közzététel is elégséges. Az előadás előkészítésére tehát mindkét esetben kellő idő áll rendelkezésre. Az ismertetőt legcélszerűbb szabad előadás alakjában tartani, mert egyrészt így lehet a közönség színvonalához a legkönnyebben alkalmazkodni, másrészt, mert ez a legalkalmasabb mód a hallgatóság és az előadó között közvetlen kapcsolat létesítésére.

Az előadások jó alkalmul szolgálhatnak arra is, hogy az apróbb jelentőségű kérdésekben, a felek és a postamester között gyakran felmerülő súrlódásokat a biztos megszüntesse. Figyelemmel arra, hogy az előadások tartására csak az esti órák alkalmasak és így a biztos a pihenésre szánt idő egy részét használná fel, méltányos lenne, ha a biztos e címen külön díjazásban részesülne.

Ezekkel az előadásokkal kapcsolatban felmerül az idő kérdése is, mint amelyből a biztos gyakran hamarabb fogy ki a kellenénél. A hivatalvizsgálatoknál esetenként 10—16 okiratot kell kitölteni, 8—10 mérleget kell készíteni. E követelmények mellett, közepes forgalmú hivatalnak a hó második felében való megvizsgálása, gyorsütemű munka mellett, legalább 7—8 munkaórát igényel. Ez esetben azonban a biztosnak nincs módja arra, hogy a szorosan vett ellenőrzési teendőkön kívül, magasabb, a közgazdasági viszonyokat és a lakosság életét is figyelembe vevő áttekintést szerezhessen az ellenőrzött postaszerv működéséről. Pedig nem kétséges, hogy ez legalább olyan fontos, mint az ellenőrzés.

A postaintézet tevékenysége az utolsó 10—12 évben új ágakkal bővült (pénzforgalom, rádió), régebben is meglévő szolgálati ágak forgalma növekedett (telefon), terjedelemben gyarapodott (pénzügyi értékcikkek árusítása), régebben nem ismert kedvezmények nagy számban léptek életbe. Ezek alapján a biztos ellenőrzői teendői időben és

terjedelemben igen nagy mértékben szaporodtak. Indokolt lenne tehát az ellenőrzésre szolgáló s a gyakorlatban ezideig kialakult időtartam felemelése.

Felmerül az a kérdés is, nem volna-e célszerű a biztosnak a hivatalvizsgálatok és vizsgálatok sorrendjét, időpontját és kereteit illetőleg, a jelenleginél nagyobb, teljes önállóságot adni és működésével szemben, tisztán az utólagos ellenőrzés gyakorlására áttérni.

E gondolatot számos érv támogatja. A biztos ismeri a kerületébe tartozó postaszerveket a legjobban. Ennek alapján legilletékesebb annak elbírálására, hogy mikor vegye fel útitervébe az egyes szervek ellenőrzését. A váratlanság elvének sérelme nélkül, ismerve a közlekedési összeköttetéseket, akképen állíthatja össze útitervét, hogy az időt gazdaságosan kihasználja, anélkül azonban, hogy az éjjeli órákba nyúló utazással, vagy a kora hajnali érkezéssel munkaképességét csökkentse. Ezt természetesen csak rendes hivatalvizsgálatokra vonatkoztatom.

A vizsgálatoknak fontos feltétele a tárgyismeret, a tervszerűség, szükség esetén a gondos előkészítés és a gyorsaság. A biztos szerzi meg az alapos tárgyismeretet, készíti a tervet, foglalkozik az előkészítéssel és így a vizsgálat sikere érdekében, hely, idő, mód szempontjából — minden más szempontot háttérbe szorító — szabad kézre van szüksége.

Valójában az útitervnek indulási és érkezési időpontok (óra, perc) feltüntetésével való elkészítésére sem lenne szükség, mert adott esetben az előre meghatározott időtartamot túl kell lépnie, a megtakarított időnek más helyen történő felhasználása pedig kötelessége. Az előre meghatározott időtartam azonban arra vezethet, hogy a biztos, ha fogytán az ideje, munkáját esetleg elnagyolja, vagy teendőit szándékosan nyújtja és így végeredményben az útiterv betartása károsan befolyásolja a lényegét. Elég lenne az útitervben csupán az ellenőrzendő szervek nevét, az ellenőrzés napjának feltüntetésével, időrendben felsorolni.

Az elmondottakkal szemben fel lehetne hozni, hogy a szabad-kéz adása visszaélésre nyujtana alkalmat. Bizalmi állásról lévén szó, aligha kell ettől tartani, másrészt, ha ilyen előfordulna, az utólagos ellenőrzésnek módjában áll az eset ismétlődését megakadályozni.

Éppen bizalmi állásánál és teendőinek természeténél fogva a biztos a fentiekben túlmenő, azzal súlyban és jelentőségben össze sem hasonlítható önállósággal intézkedik visszaélések esetében, bűntények vizsgálatával kapcsolatban. Oly intézkedéseket tehet, amelyek az alkalmazottat vagy a kívül álló egyént létérdekeiben érintik. Így a postai alkalmazottat a kezeléstől el s a hivatalból is kitilthatja, bünvádi feljelentést tehet. Az előbbit a felülvizsgálatra hivatott hatóság megváltoztathatja, utóbbinál azonban — ha hivatalból üldözendő büntetendő cselekményről van szó — erre nincs mód.

Érdekes, hogy a biztos ily súlyos hatású intézkedéseket tehet, de közigazgatási úton pénzbüntetés kiszabásának — hasonlíthatatlanul enyhébb — jogával nem élhet.

A biztosnak a Fegyelmi Rendtartás 2. §-ában meghatározott közigazgatási rendbüntetések gyakorlásának jogával felruházása — úgy vélem — jól beválna. Ennek igazolásául konkrét példa szolgálhat.

Az A. 2. szabályzat 53. §-ának 15. pontja értelmében tilos posta

mesteri hivataloknak Kóczy-féle zsinegből készletet tartani és általában tilos azt rendeltetésétől eltérő célra használni.

Postamesteri hivataloknál e zsineg használatával kapcsolatban nagy mértékben terjedt el postai szolgálatban egészen szokatlan laza felfogás. A körrendeletek nem bizonyultak hatásosaknak s végül is büntető eljáráshoz kellett folyamodni.

Ilyen és hasonló esetekben, a biztos által a helyszínen egy-két ízben alkalmazott kisebb összegű pénzbüntetés hatásosabb eszköz lenne a körrendeleteknél, mert híre a hang sebességével terjed. Emellett érvényesíteni lehetne azt a régi, helyesnek tartott elvet, hogy a hiba vagy mulasztás megállapítását, lehetőleg azonnal kövesse a büntetés.

A pénzbüntetés jogával azonban nemcsak ilyen esetekben, hanem vizsgálatok során is élhetne a biztos. Előfordulnak ugyanis olyan esetek, amikor a vizsgálatban érdekelt alkalmazott fegyelmezetlen, durva, a vizsgálat eredményét veszélyezteti, stb. s megrögzött volta miatt a felvilágosítás, magyarázat vagy figyelmeztetés hatástalan marad. Ilyen esetekben a kellő mértékben, nyomban alkalmazott pénzbüntetés igen jól használható eszköz lehetne.

A Fegyelmi Rendtartás hivatkozott §-a a közigazgatási rendbüntetések alkalmazására a hivatalvezetőket is felhatalmazza, sőt a két enyhébb büntetés jogával a postamester is élhet. Kétségtelen, hogy a biztos, mint az igazgatóság képviselője, adott esetben nem fordulhat ahhoz a megoldáshoz, hogy a kincstári hivatal vezetőjét kérje fel a pénzbüntetés kiszabására.

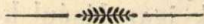
Nem lehet vitás, hogy a biztost — akinek e'odje, a „postafelügyelő“ a pénzbüntetés jogával rendelkezett, — súlyosabb és felelősségteljesebb intézkedések joga mellett, megilleshetnék azok a jogok, amelyekkel az ellenőrzése alá tartozó végrehajtó szolgálat vezetői rendelkeznek. A biztos tudja, hogy a büntetésre való jog olyan eszköz, amelyet, ha el nem kerülhető, alkalmazni kell, de azzal visszaélni nem szabad. A fellebbezés joga egyébként az esetleges hibák helyrehozására módot nyújt.

A pénzbüntetéseknek helyszíni kiszabására irányuló törekvéseket az út- és közlekedésügyi rendészetben, a legutóbbi időkben, sikerrel ültették át a gyakorlatba. Valószínű, hogy annak bevezetése a m. kir. postaintézetnél is eredményes lenne.

Felvetem végül azt a gondolatot, hogy nem lenne-e célszerű a f. lusi postahivatalokat ellátni — falra függesztve — olyan mintatárral, amely a leggyakrabban használt postai űrlapok kiállításának módjára nézve útmutatást adna.

Azokban a kerületekben, ahol biztosként működtem, egy-két hivatalnál kifüggesztett ilyen útmutató igen jó szolgálatot tett. A közönség tekintélyes része ugyanis nem ismeri a postai űrlapok kitöltésének módjait.

A tárgyalt kérdések gyakorlati kivitelére egyszerű és a jelenlegi ügykezelésbe könnyen beilleszthető eljárások kínálkoznak, ezeknek ismertetése azonban már meghaladná e cikk kereteit.

Adatok a debreceni távbeszélő történetéhez.

Irta: Dr. MÓNUS FERENC, m. kir. postahivatali igazgató.

Données sur l'histoire du téléphone de Debrecen.

Par M. le Dr. Ferenc MÓNUS, Directeur de bureau de poste.

L'auteur, sur la base de recherches effectuées dans les archives ainsi que dans les anciens journaux de Debrecen, fait connaître l'histoire de l'organisation du réseau téléphonique de Debrecen.

1881. május 1-én Budapesten megnyílt az első nyilvános távbeszélő központ, 50 előfizetővel s az 1882. évben a távbeszélő előfizetők száma már 240-re emelkedett, 5 év multával, az 1887. évben a budapesti távbeszélő előfizetők száma meghaladta az 1000-et is.

A vidéki városok emlegetik az új pesti csodát, a „hallógépet“, de nehezen jutnak el addig, hogy maguk is élvezhessék annak óriási előnyeit. A közmunka- és közlekedési m. kir. minisztérium 1881. július 31-én kelt 22.331. sz. rendeletével hivatalosan értesíti az összes megyei és városi törvényhatóságokat, hogy közhasználatú telefonösszeköttetések létesítésére Budapesten engedélyt adott magánosoknak. Egyben figyelmezteti a törvényhatóságokat, hogy ilyen engedélyezés a minisztériumnak fenntartott joga. A rendeletet a város megfelelően publikáltatta, melynek hatása alatt Debrecen és Nagyvárad, e két rivális város majdnem egyidőben indul meg e tekintetben; Nagyváradon Rimánóczy Kálmán építész folyamodik a városhoz elsőnek, Debrecent, a maradandóság városát Klapka György tábornok ösztökéli az előhaladásra. Hiába!

Az 1883. évi április 11-én Klapka Györgytől a következő szövegű levél érkezik Debrecenbe: „Budapest, István szálloda. 7/4. 883. — Igen tisztelt Polgármester Ur. Külföldi barátaim megkértek, tudakozódnék, vajjon Debrecen városa hatósága hajlandó volna-e több évre terjedő kizárólagos engedélyt adni egy, a város területén berendezendő telefon hálózatra. Ha olyan szives leendő reményt nyújtani ezen óhajtott engedély elnyerésére, akkor egy igen jó hírben álló telefon társulat meghatalmazottja személyesen jelentkezni fog Debrecenben és személyes értekezés és megállapodások után, által fogja nyújtani az engedélyezésre vonatkozó folyamodványt. Igen becses válaszát kikérvén, tiszteletteljesen maradok honfitársa: Klapka György.“

Erre a levélre sok fontolgtatás után elég későn, augusztus 15-én ment válasz: hajlandók megadni az engedélyt, de megjegyzik, hogy ilyen vállalat Debrecenben „nem nagy jövőnek néz elé.“

1885. június 18-án gróf Vay Dezső tesz hasonló értelmű ajánlatot a városnak: hivatkozik arra, hogy Pozsonyban, Szegeden, Temesváron és Újvidéken már távbeszélő működik, illő volna, hogy Debrecen város is érezhesse előnyeit e nagyfontosságú találmánynak. Kedvező válasz esetén a távbeszélő hálózatot a legcélszerűbb szerkezettel, a budapesti kitűnő rendszerrel szándékozna megépíteni, stb.

A válasz lényegileg ugyanaz e levélre is, — de az eredmény ismét

semmi. Mi volt az oka? Idégen érdekeltségtől húzódás, az ittenieknél megfelelő tőke hiánya, vagy az újítástól való ösztönös tartózkodás? nem lehet megállapítani a régi írásokból.

A következő, 1886. évben azonban megmozdul egy tisztán debreceni érdekeltség: dr. Balkányi Miklós ügyvéd és két társa (mindkettő kereskedő). Beadványukban pártolást kérnek a várostól s ígérk, hogy ez lesz az ország legolcsóbb távbeszélője. Ez hatott civis uraiméknál, a hozzájárulást megadják azzal, hogy részletes tárgyalásba csak akkor bocsátkozhatnak, ha a közmunka és közlekedésügyi miniszter is hozzájárul a tervezett távbeszélő hálózat létesítéséhez. — Balkányiékkel együtt pályázik az engedély elnyeréséért Hatschek Béla budapesti optikus és Róth János nagyváradi lakos, aki az 1887. évben a nagyváradi távbeszélő hálózat létesítésére kapott engedélyt. 1886. december 17-én miniszteri leirat érkezett a városhoz: Balkányiék hatóságilag igazolják azt a körülményt, hogy műszaki képességgel s a szükséges tőkével rendelkeznek-e? Miatán e tekintetben sem volt akadály, Balkányi Miklós és érdektársai 1887. április 13-án 12.848. sz. rendelettel megkapták az engedélyt Debrecenben közhasználatú telefonhálózatnak és állomásoknak létesítésére. Az engedélyező rendeletet Baross Gábor, a vasminiszter írta alá.

1887. augusztus 24-én kelt miniszteri leiratból megtudjuk, hogy Balkányi érdektársai visszaléptek s most már dr. Balkányi Miklós nevére új engedélyokirat állíttatott ki. Az engedély 20 évre szól s egy esztendő lejártá előtt egy központi és legalább 10 beszélő állomás megnyitásával érvényesítendő, különben elévül. Engedélyes köteles minden 100 előfizető után legalább egy közvetítő állomást berendezni. A távbeszélő vezetékeket az állami és vasútüzleti távirda vezetékek támogatjaitól külön állókon kell alkalmazni. Tartozik engedélyes a berendezés iránynyomának vázlatát, a központi és közvetítő állomások tervrajzát 1887. augusztus 1-ig a debreceni távirda igazgatóságának, szeptember 1-től pedig már a nagyváradi posta-távíró igazgatóságának miniszteri jóváhagyás kieszközlése végett bemutatni. Távbeszélőgépek használatára a Vécsey István-féle mikro-telefonokat írja elő. (Vécsey pécsi postafőnök volt s jelentős találmánya közismert volt már.) Előfizetők a rendőrségnek bejelentendők s ha a rendőrség 8 nap leforgása alatt nem tesz kifogást, csak akkor jogosítottak a távbeszélő használatára. Nem előfizetők a távbeszélőt nem használhatják. Előfizetési díjak a város egész területére 6 forintban állapítottak meg. Hatóságok, közintézmények 50%-os kedvezményben részesülnek. Fenntartja magának a m. kir. minisztérium azt a jogot, hogy ha a telefonhálózatnak a kezelési költség és a tiszta befektetési tőke törlesztési részleteinek levonása után fennmaradó jövedelme, a befektetési tőke 7%-át meghaladná, az előfizetési díjakat megfelelő arányban leszállíthassa. Táviratokat távbeszélőn, egymásközött továbbítani nem lehet. Engedélyes köteles az előfizetőkről alapkönyvet vezetni s arról minden hó végén a nagyváradi posta-távirda igazgatóságának hű kivonatot bemutatni. Tartozik engedélyes az állam fenntartott jogának elismeréseképpen minden évben egy darab 8 forintos aranyat a budapesti postapénztárba befizetni, azonkívül az ellenőrzés költségeinek részbeni fedezésére, az előfizetési díjak 5%-át, mint állami jutalékot az említett

pénztárba félévenként, a félév lejártá után 10 nap alatt beszolgáltatni. Az állami jutalék pontos befizetésének biztosítására tartozik engedélyes 800 forint óvadékot a budapesti postapénztárnál letenni, minden új közvetítő állomás megnyitása előtt újabb 400 forint óvadékot kell letennie. Fenntartja magának a m. kir. minisztérium azt a jogot, hogy a hálózatot összes tartozékaival együtt, annak életbelépését követő öt év után az állam részére megválthassa. Megváltási összeg az első öt év után a becslés 90%-a, minden további év után 6%-kal kevesebb. Engedélyes, ha a vállalat nem sikerülne, az államtól sem kárpótlást, sem pénzsegélyt nem igényelhet, miután az engedély saját kockázatára adatott meg.

Balkányi nyomban munkához lát, nyomtatott lapokon közli a közönséggel az előfizetési feltételeket: „Debreceni Telefon Vállalat. Előfizetési feltételek. A debreceni telefon vállalat előfizetési feltételei az engedélyokmányban körülírt általános feltételeken alapulnak: 1. Előfizetőkül elfogadtatnak egyes személyek, testületek, intézetek és egy és ugyanazon ház e célból egyesült és az előfizetés bejelentésekor megnevezett lakói együttesen. 2. A telefon minden tartozékával a debreceni telefon vállalat tulajdonát képezi s csak az illető előfizetők mint bérlők, közvetlen magánhasználatára szolgál, le nem foglalható, sem senkire át nem ruházható. 3. Minden előfizetőnek jogában áll bármikor és bármely előfizetővel beszélni, de mások közleményeit vagy üzeneteit felvenni vagy bármi módon továbbítani nem szabad. 4. Előfizetési díj havonként Hat frt,¹⁾ mely havidíj a tökéletesen felszerelt és működésben lévő állomás átadása napjától számítatik s havi utólagos részletekben fizetendő. 5. Ha az előfizetési díj az esedékesség után 8 nap múlva sem fizettetnék be, jogában áll a vállalatnak az állomást kizárni, az előfizető azonban köteles lesz a kötelezett előfizetési idő még hátralévő tartamára a díjakat megfizetni. 6. Előfizető kötelezi magát, a bejelentett állomást az általa kijelölt helyen, az átvétel napjától számítva, legalább 3 évig megtartani. A felmondás az utolsó év letelte előtt legalább 3 hóval írásban jelentendő be, hogy a vállalat ekként szabaddá lett vonal felett szabadon rendelkezessék. A felmondás kellő időben való bejelentésének elmulasztása esetében mindenkor további 3 évre terjed az előfizetés tartama. 7. A vezetékek építését a központi hivaltaltól vagy annak egyik fiókjától az előfizetők helyiségeibe vagy lakosztályába, valamint a gépeknek az előfizetők által meghatározandó helyein feállítását a vállalat saját költségén eszközli és azok jókarban tartásáról minden további díjazás nélkül gondoskodik. 8. Az előfizető a hálózat tulajdonát képező készülékeken és vonalakon különbeni kártérítés kötelezettsége mellett semmi változást vagy módosítást nem tehet. 9. A vállalat az állomások berendezésénél előforduló késedelemért vagy közlekedésnek zavarok következtében történt félbeszakításáért nem felelős. Három napnál tovább tartó zavarok esetére — ha az előfizető telefonját beigazolhatólag ez okból nem használhatta, s erről idejekorán jelentést tett, az előfizetési díj 3 napon felüli időre visszatérítetik. 10. Kellő felügyelet hiánya, figyel-

¹⁾ Pesten 12 frt 50 kr., Szegeden, Aradon, Pécsen 9 forint, Temesváron 8 forint, Pozsonyban 7 forint volt a havi előfizetés.

metlen kezelés vagy szándékos rongálás következtében történt káro-
kért az előfizetők felelősek s a helyreállítás költségeit viselni, esetleg
a teljesen használhatatlanná vált tárgyak értékét megtéríteni tartoz-
nak. 11. Ha egy előfizető telefonját bár ugyanazon épületben, de más
helyre vagy helyiségbe kívánná áthelyeztetni, annak áthelyezési költ-
sége — a távolsághoz mérten — 10 forinttól 50 forintig külön térítendő
meg. Debrecen, 1887. szeptember 15-én. A debreceni telefon vállalat
nevében dr. Balkányi Miklós. — Ezen feltételeket elfogadjuk s a háló-
zatba mint bérlő . . . . . teleppel belépünk. Dátum.“

Az eredmény elég hamar mutatkozik, 1887. október 6-án már 34
előfizető jelentkezett. A Debreceni Ellenőr 1887. évi szeptember 14-iki
179. száma írja, hogy mielőtt az előfizetési feltételeket tudató felhívás
megjelent volna, már 20-nál több előfizető belépett az előfizetők
sorába.

Ugyancsak a Debreceni Ellenőr 1887. szeptember 17-iki 181. számá-
ban lelkes hangú, erősen propagandaizű cikk jelent meg a távbeszélő
érdekében. A cikk kilátásba helyezi, hogy a távbeszélő központ össze
lesz kötve a debreceni táviróhivatallal s a táviratokat távbeszélőn lehet
majd feladni. Megemlíti a közlemény, hogy Budapesten 1000-nél több
az előfizetők száma, egyes angol és német városokban pedig megha-
ladja a 10.000-et. Remélik, hogy hamarosan 50 előfizető jelentkezik s a
távbeszélő központ megnyitható lesz itt is. Ugyanezen időben kéri
Balkányi a várost, hogy legalább 15 előfizetővel lépjen be a hálózatba
s ezzel segítse elő a vállalat megalakulását. 1887. november 12-én tár-
gyalta a tanács Balkányi kérelmét s elhatározta, hogy a közgyűlésen
13 előfizetőállomással való belépésre tesz javaslatot. Ezenkívül, ameny-
nyiben a telefonhálózat vezetékai a városon kívül eső helyekre is ki-
terjednek, egyszersmindenkorra 300 forint segélyt javasol a vállalat
részére. (Balkányi 1000 forint segélyt kért.) Balkányi újabb kérvényé-
ben erkölcsi támogatásért folyamodik a városhoz. Kéri, hogy a lakos-
ság figyelmét hívják fel arra, engedjék meg az építendő vezetékeknek
a házak falába erősített vastartókon való vezetését.

A jog- és pénzügyi bizottság 1887. november 12-én tárgyalta Bal-
kányi kérését s megértve a távbeszélő nagy horderejét, segítségére kí-
vánt lenni a vállalatnak. Köz- és tűzbiztonsági, valamint belkezelési
szempontból 13 városi távbeszélő állomás előfizetését vállalja. A ve-
zetékek a városi épületeken vezethetők s a lakosságot hirdetmény út-
ján felhívja, hogy épületeiken a vezetékek alkalmazását engedjék meg.
A 300 forint segélyt a mondott célra megszavazza, — feltéve, hogy
mindezekhez a belügyminiszter is hozzájárul. 1887. december 14-én ér-
kezik meg a miniszteri jóváhagyás és ezzel 49 távbeszélő előfizető be-
kapcsolása biztosítva van.

4000 példányban a város költségén kinyomtatott röpcédulákat kéz-
besítenek a városi rendőrség emberei, melyben a városi tanács kéri a
lakosságot az ügy támogatására, különösképen arra, hogy a vezetékek-
nek épületeiken való díjmentes felszerelését engedjék meg.

1888. évi január és február hó az előkészületekkel telik el. Balkányi
a tervezett távbeszélőhálózat iránynyomát a nagyváradi posta-távirda
igazgatóságnak bemutatja, honnan a jóváhagyás március 24-én érkezik
meg azzal, hogy a hálózatot nyilvános használatra meg lehet nyitni.

Megelőzően pár nappal a Debreceni Ellenőr 46. száma közli, hogy a „debreceni telefon vállalatnak mind a városi, mind az állami hatóságokhoz szolgálati érdekből intézett mindennemű beadványai, felterjesztései, levelezései, a miniszteri leirat értelmében bélyegmentesek.

Ugyanez a szám örömmel adja tudomására olvasóinak, hogy a távbeszélőhálózat építése most már hamarosan megkezdődhet, amelyet eddig a rossz idő akadályozott. A hálózatépítési munkálatok a kedvező időjárás következtében annyira előhaladtak, hogy a munkálatok már teljesen elkészültek s a berendezést június 1-én át lehet adni a közhasználatnak.

A hivatalos megnyitás 1888. június 4-én d. e. 11 órakor történt a Nagy Czegléd-utca 31. sz. házban (ma Kossuth-u. 32. sz.). A Debreceni Ellenőr 1888. évi június 5-iki, 108. száma e nagyfontosságú eseményről a következőket írja: „A debreceni telefon vállalat a központi állomásnál ma délelőtt adatott át hivatalosan a használatnak, bár a berendezett állomásoknál már napok óta igénybe vették azt. A hivatalos megnyitásra a városi hatóság és a helyi sajtó lett meghíva. A hatóság részéről Simonffy Imre kir. tanácsos, polgármester, Boczkó Sámuel főkapitány, Laky Lajos tanácsnok, Bészler Lajos t. b. tanácsnok, Zöld Mihály jegyző, Kálmáchelyi Mór és Végh Gyula r. alkapitányok jelentek meg. Rajtuk kívül sok telefonelőfizető. Gróf Dégenfeld főispán, ki egyik legbuzgóbb támogatója volt a vállalat létrejövetelének, távol lévén a várostól, nem jelenhetett meg. Dr. Balkányi beszéde körülbelül ez volt: A debreceni telefon vállalat nevében van szerencsém felkérni Nagyságodat, kegyeskedjék eme új intézményt — mely jövőben városunk előhaladásának fontos tényezője lesz — a közhasználatnak hivatalosan átadni és átvenni. — Simonffy polgármester válaszában örömet fejezte ki ezen közhasznú intézmény létesítése felett, mely legelső sorban és legfőképen dr. Balkányi Miklós érdeme s ezért köszönetét fejezte ki azon kívánsággal, hogy a vállalat működésében szerencsés legyen. Miután a központ berendezését a meghívottaknak bemutatták, a megnyitás hivatalos ténye befejeztetett.²⁾

A közönség jórésze nem ismerte a távbeszélés módját és körülményeit, ezért a Debreceni Ellenőr 1888. évi június 20-iki számában a vállalat igazgatóságának részletes utasítását adja erre nézve. E cikkből megtudjuk, hogy 50 évvel ezelőtt, a távbeszélő technika gyermekkorában hogyan telefonáltak az emberek. „A debreceni telefongép szerkezetének leglényegesebb részei: a beszélő lap és a két hallgató. A forgatóval csengetünk s megvárjuk, míg a központ visszacsenget, akkor levesszük a hallgatót, a beszélőlapra hajolva, rendes társalgási hangon oda szólunk: Halló! s midőn válaszul meghalljuk a központi hivatal halló! jelzését, bemondjuk, hogy kivel óhajtunk beszélni. Erre, ha a kapcsolat lehetséges, a központi hivatal részéről ez a válasz adatik: meg van! mire a hallgatót helyére visszaakasztjuk és csengetünk most már annak az állomásnak, amellyel beszélni akarunk s várunk, míg a visszacsengetést nem halljuk. Ennek megtörténtével levesszük a hallgatót, a „halló“ jelzést megadjuk s ha a válaszul nyert „halló“ szócs-

²⁾ A távbeszélő központ kapcsolója Western Electric Co. gyártmány. Debreceni Ellenőr 1888. évi 231. szám.

kából még nem tudjuk kivenni, hogy kivel beszélünk, akkor a társalgást azzal kezdjük, hogy „ki beszél?”. Majd magunk nevét megmondjuk és ezzel megkezdettük a társalgást. Beszédközben a beszélőlap fölé hajolva kell maradni és pedig egy arasznyira és úgy, hogy a hang a négyszögű lapocska közepére essék. A rendesnél hangosabban nem szükséges beszélni, mert a túlságos hangos szó érthetetlenül továbbbitatik. Beszéd végével egymásnak köszönünk és a két hallgatót a helyére akasztjuk.“³⁾

A Czegléd-utcai telefonközponttól, a későbbi előfizetői szaporulatra számítva, 100-as tetőtartón vezették a huzalokat a Komáromi-házig, onnan 50-es tetőtartón a Városházig, a Városházától 20-as, 10-es tetőtartókat, illetőleg falitartókat alkalmaztak s majd oszlopokon vezették tovább.

A tetőtartók alkalmazása Debrecenben sem történt könnyen, ép-úgy a falitartók elhelyezése sem. Igen sok baja volt Balkányinak a háztulajdonosokkal különösen eleinte, akiknek engedélyével lehetett csak a tetőtartókat, falitartókat felszerelni a megállapított iránynyomon. Későbbben sem akartak a civisek meghajolni az 1888 : XXXI. tc. határozmányai előtt, mert mint erre jellemző az 1892. évben Balkányi panaszára, a kereskedelmi minisztérium arra utasítja a várost, hogy jövőben karhatalom kirendelése mellett támogassa a telefonvállalatot működésében.

A város vezetősége is idegenkedett az említett törvénycikk határozmányaitól. Így például a Péterfia-utcai kőházak háztulajdonosai keresztül vitték, hogy házaik tető- és falitartók beépítésétől mentesítve legyenek. Végzést hozott erről a tanács s értesítette Balkányit, hogy a „Nagypéterfia-utca elejétől fogva ezen utca nyugoti oldalán végig a Nagyerdőig faoszlopokon vezesse a telefonvonalat, de csinosan kiállított és festett oszlopok legyenek.“

Ugyanez év október 12-én 300—400 darab 40—42 cm. kerületű tölgyfa-oszlopot kér Balkányi a Nagyerdőről 80 krajcár egységáron. Végzést kap rá, hogy nem lehet, csak 1 forint 19 krajcárért adják darabját.

Dr. Balkányi termékeny ember és kiváló üzleti érzéke van. 1889. szeptember 15-én arra kéri a minisztert, támogassa őt egy Debrecenben vagy Budapesten létesítendő távbeszélőgyár létesítésében; külföldi tőke és szakértők felhasználásával nemcsak a hazai szükségletet elégítené ki, hanem Románia, Szerbia, Törökország ebbeli igényét is. 1890. január 7-én kelt 66.943. sz. miniszteri leirat értesíti, hogy hajlandó a minisztérium őt támogatni, ha kellő biztosítékot tud nyújtani.

Balkányi terve nem sikerült, mely az akkor megindult állami távbeszélő versenytárgyalási felhívással függött össze.

1890. december 1-én Szepes vármegye főispánja ide intézett átiratából tudjuk, hogy Balkányi Szepes vármegye fürdő és nyaraló telepei között közhasználatú távbeszélő berendezés létesítésére kért engedélyt.

³⁾ A távbeszélőkészülékek Antwerpenből érkeztek, Edison-félék voltak. A Debreceni Ellenőr 1888. évi 16. sz. szerint Pesten is ugyanilyen gyártmányok voltak használatban.

Az engedélyt a Debreceni Ellenőr 1891. évi nov. 10-iki számában közzölt értesítés szerint megkapta s már a munkálatokat meg is kezdette.

Budapest—Debrecen között létesítendő távbeszélő-összeköttetés lehetőségéről gyakran emlékezik a Debreceni Ellenőr. Október 4-iki számában azt írja, hogy az 1892. évben Szegedről Pestre, sőt Bécsbe is lehet telefonálni. Vajjon mikor éri el Debrecen városa ugyanezt.

Az előfizetők száma, ha rohamosan nem is, de azért állandóan emelkedik, a hálózat bővítése, új iránynyomok megállapítása most már halaszthatatlan. Balkányi ily értelmű előterjesztése után a kereskedelmiügyi m. kir. miniszter Vater József postafőmérnököt küldi le a bejárás megtartására. 1891. november 16-án megkezdődnek a bővítési munkák, a központból 250 vezeték indul ki s ennek megfelelően az eddigi tetőtartók is bővítettnek.

Mint érdekességet megemlítem, hogy Debrecenben az első távbeszélőhálózat iránya a következő volt: Nagyczeplédi-utca 31. számú háztól a Városházáig, onnan a piac-utca átfeszítésével a Széchenyi-utca baloldalán végig. A városházától elágazás egyik irányban a pályaudvarig, másik irányban a városházától a Csapó-utca felé. A központtól másik irányban egyes tartóvasakon, illetőleg oszlopokon haladt a vezeték a Pavillon-laktanya felé.

1891. évi november 30-án az üzemben lévő távbeszélő-előfizetők száma 94 volt.

A Debreceni Ellenőr gyakran foglalkozik az óhajtott Debrecen—budapesti távbeszélő összeköttetéssel s rámutat annak városfejlődési szempontból való nagy jelentőségére. A november 3-iki 218. száma a városi közhasználatú távbeszélőkről cikkezik s a kereskedelmi miniszter 1890. évi jelentésében foglaltak alapján azt írja, hogy Budapesten az 1890. évben működésben volt 4 távbeszélő központ 52 nyilvános, 1380 előfizetői állomás, Szegeden: 57 előfizető állomás volt üzemben, Aradon 25, Temesváron 52, Pozsonyban 83, Pécsen 67, Nagyváradon 129, Debrecenben 81, Miskolcon 45 előfizető volt.

Debrecenben a 81 előfizető 86.188, Nagyváradon a 129 előfizető 200.750, Miskolcon 45 előfizető 77.300 helyi beszélgetést folytatott.

1891. április 22-én a távbeszélő előfizetők száma 92, 1892. május végén már 103 volt.

1893-ban új előfizetési feltételeket állapított meg a debreceni telefon vállalat s a havi előfizetési díjat 5 forintra csökkentte, hogy ezzel még olcsóbbá tegye a telefon használatát. Díjkötelezettségi idő egy esztendő volt s a felmondás fél év múlva történhetett.

A debreceni távbeszélőhálózatot 1900. március 24-én vette át az állam. Az állami kezelésbe történt átvétellel a Nagyczepléd-utca 31. szám alatt lévő központ, ideiglenesen a Burgondia-u. 11. szám alá, Papp Lajos postafőtiszt házába helyeztetett át. Ugyanekkor a berendezés az eddigi egyvezetékes hálózatról kétvezetékesre építettetett át. A távbeszélő központ a Burgondia-u. 11. szám alól pár hónap múlva a régi főposta épület (Piac-u. 36. sz.) udvari részébe került. Az állam 1901. évi november 6-án a központot és városi hálózatot a belföldi helyközi távbeszélőforgalomba bevonta. A szükséges kapcsolásokat a szolnoki postahivatal létesítette. 1901. évi november 20-tól a debreceni távbe-

szélőközpontot a magyar-osztrák helyközi távbeszélőforgalomba is bevonták.

Innen kezdődik a debreceni távbeszélő új korszaka.

Források: Debrecen város történelmi levéltárában lévő iratok. — Egykori ujság-cikkek a kollégium nagykönyvtárából. — Posta-távirda Rendeletek Tára 1881—1901-ü évekből.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

1.

A faluzó levélhordó felvevő és kézbesítő szolgálatát az A. 2. Szab. 2. §. 8. p. értelmében hivatalból vagy megbízásból látja el.

A fejlettebb forgalmi és biztonsági viszonyok között gyakorlati szempontból helyes-e ennek a megkülönböztetésnek további fenntartása, mikor a közönség csak a posta érdekeit szem előtt tartó erről a megkülönböztetésről rendszerint ma sem tud?

2.

Melyek az elektromos és gazdasági feltételei a 0.5 mm. érátmérőjű kábelek alkalmazásának?

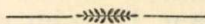
A pályázaton a magyar posta személyzetének minden egyes tagja részt vehet. A pályamű legfeljebb 3 gépirásos ívoldalra terjedhet.

A pályázati határidő 1938. február 20.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni, s azt a szerző nevét tartalmazó külön borítékba zárt, lepecsételt jeligés levél kíséretében kell a Magyar Posta szerkesztősége részére feladni. A jeligés leveleket csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap, amelynek összege 50 P lesz, vagy legalább is dicséretben részesült. Ellenkező esetben a szerző nevét tartalmazó levelet megsemmisítik s így a szerző neve ismeretlen marad.

A legjobbnak talál pályamű, tárgyához képest, esetleg a Magyar Postában, illetőleg a Műszaki Közleményekben megjelenik.

A pályázaton a Magyar Posta, illetőleg a Műszaki Közlemények szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérgazgatóság ügyosztályvezetői. — akik a bírálatra lesznek hivatva. — nem fognak résztvenni.

Forgalom és munkaegységek.

Rovatvezető: Dr. Ruttner Béla m. kir. postatitkár

Az őszi kereskedelmi forgalom a Magyar Gazdaságkutató Intézet megállapítása szerint ebben az évben vesztett élénkségéből. A fogyasztás és ennek következtében a kereskedelmi forgalom is bizonyos mértékig tartózkodó volt, úgy, hogy a meglévő raktárkészletek kiegészítésére csak kisebb mérvben volt szükség.

A kereskedelmi életnek ezt a kisebb mérvű lanygulását a posta októberi forgalma is megérezte, mert a nyilvántartott adatsorok a postai üzletágnál az 1936. évi vonatkozó adatokat a legtöbb küldeménynél csak igen kis mértékben haladták meg.

A gyengébb októberi forgalommal ellentétben a f. évi november havi forgalom ismét lényegesen kedvezőbb forgalmi eredményeket mutat fel, ami arra enged következtetni, hogy a más években októberben lebonyolódott forgalom ebben az évben két hónap és pedig október és november között oszlott meg.

Ami a forgalom idényszerű hullámszerűségeit illeti, megjegyzem, hogy a novemberi forgalom az októberi és a decemberi forgalomnál lényegesen gyengébb. Az okok között igen jelentős szerepet játszik az a körülmény, hogy november hónapban az 1-re eső Mindszent ünnepe következtében illetménykifizetések nincsenek, míg mind október, mind december kettős, vagyis kéthavi kifizetésekkel rendelkezik. A novemberi kifizetések hiánya az egész pénzforgalmat hátrányosan befolyásolja, mert nemcsak az illetménykifizetésekkel képviselt forgalom hiányzik, hanem ennek következtében még a befizetések igen jelentős hányada is elmarad.

A postai üzletág forgalma a mult év novemberéhez viszonyítva igen kedvezően alakult, mert minden egyes küldemény forgalma a vonatkozó mult évi adatokat lényegesen meghaladta. Nagyobb emelkedés a feladott és kézbesített csomagok darabszámánál (+8,7, illetőleg 7,4%), a befizetett postautalványok összegénél (+25,8%), a postatakarék-befizetések darabszámánál és összegénél (+25,4, illetőleg 35,0%), továbbá a csekk- és kifizetéseknel, valamint a postatakarék-kifizetéseknel mutatkozik. A csekkbefizetések összege — mint a legtöbb évben — ebben az évben is novemberben érte el csúcspontját, ami a novemberi adóbefizetéseknek a következő ményé.

Az év első 11 hónapjának forgalma azt mutatja, hogy a f. évi január—novemberi

forgalom az ajánlott levélpostai küldemények kivételével a mult év első 11 hónapjának forgalmát minden küldeménynél meghaladta, a teljes 1936. évi forgalmi adatokat pedig erősen megközelítette, sőt a postatakarék-befizetések darabszáma és összege már az előző évi teljes forgalmat túl is szárnyalta.

Igen kedvezően alakult a mult év novemberével szemben a táviróforgalom is, mert a feladott táviratok darabszáma 11,6, a kézbesítetteké pedig 8,5%-kal emelkedett. A forgalomemelkedés állandó jellege azt bizonyítja, hogy célszerű intézkedésekkel még e forgalom is élénkül. Az év első 11 hónapjának forgalma a mult év hasonló időszakának forgalmát ugyancsak lényegesen meghaladta, a teljes 1936. évi forgalmat pedig erősen megközelítette.

A távbeszélőforgalom nagymérvű emelkedése ebben a hónapban is folytatódott. Különösen a távbeszélőállomások 11,9%-os szaporulata, valamint a kezdeményezett beszélgetések 10,9 és az érkezett beszélgetések 11,7%-os emelkedése igen jelentős, míg a helyi forgalom csak kisebb mértékben, 5,3%-kal emelkedett. Megemlítem, hogy a vidéki központok helyi forgalma a távbeszélőforgalom általános élénkülésének megfelelően ugyancsak 12,7%-kal emelkedett, az országos gyengébb eredményt a budapesti egységes távbeszélőhálózat helyi forgalma idézte elő, mert ez a mult évhez képest csak 4,5%-kal emelkedett. A budapesti egységes távbeszélőhálózatban csökkent a mult év novemberéhez viszonyítva az érkezett távolsági beszélgetések száma is, ami azzal függ össze, hogy a budapesti egységes hálózat f. év júniusában történt kibővítése következtében a mult évben még távolságiként jelentkezett beszélgetések egy része helyi forgalommal alakult át. A budapesti egységes hálózatban kezdeményezett távolsági beszélgetések száma a mult évhez képest nem változott, minthogy azonban a forgalomnak egy része szintén helyi forgalommal alakult át, tulajdonképpen emelkedett.

A nyilvántartott rádióelőfizetők száma a mult év novemberéhez viszonyítva 17,454 engedéllyessel, vagyis 4,83%-kal, a f. évi október hónaphoz képest pedig 4078 engedéllyessel, vagyis 1,09%-kal emelkedett. A f. évi októberrel szemben jelentkező szaporulat valamivel a mult évi szaporulat

(Folytatás az 50. oldalon)

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak		F e l a d á s										
		közön- éges ¹⁾ levélpostai küldemények	Ajan- lott postai küldemények	Érték- levelek	Kézí, betűi és nyomás- csomagok	Po-tautalványok ²⁾		Postafatakarék befizetések		Csekkbefizetések		
						darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	
		ezrekben				darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	darab- száma	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben		422.071	12,862	061	11.362	10.653	725.039	717	47.901	18.092	2.211.763	
Az 1931. évben		370.509	11.817	575	10.145	10.156	670.278	494	40.336	16.322	1.934.881	
Az 1932. évben		351.739	9,285	484	8.744	9,251	505.574	416	32.782	15.094	1.659.372	
Az 1933. évben		346.512	7,974	465	8.584	8,870	553.521	576	41.654	16.200	1.573.012	
Az 1934. évben		413.180	7,487	424	8,791	9,304	594.449	781	55.874	17,984	1.611.906	
Az 1935. évben		410.595	7,771	415	8,793	9,731	644.332	912	65.344	18,928	1.706.911	
Az 1936. évben		435.933	7,567	438	9.343	9.984	676.889	1.038	75.126	20,545	1,889.945	
1935.	XII.	40.033	599	34	1.029	890	58.049	70	5.594	1.786	162.444	
1936.	I.	33.993	667	33	684	800	44.433	101	7.047	1.673	132.558	
	II.	33.692	762	33	661	814	64.744	103	7.015	1.663	142.432	
	III.	39.078	617	34	737	764	40.979	90	5.377	1.471	127.111	
	IV.	35.867	588	33	741	830	53.916	80	5.892	1.618	135.014	
	V.	34.200	609	34	730	823	65.774	83	6.018	1.682	155.543	
	VI.	31.239	562	32	683	742	42.071	78	7.001	1.565	140.170	
	VII.	33.624	655	37	757	860	57.171	91	6.673	1.605	147.669	
	VIII.	32.902	580	40	703	827	57.765	92	6.506	1.620	173.819	
	IX.	39.484	628	41	835	815	57.348	89	6.526	1.676	169.327	
	X.	40.526	686	42	906	940	74.015	76	5.278	2.041	191.110	
	XI.	36.616	605	40	806	785	45.683	78	5.472	1.901	191.731	
1935. XII.—1936. XI. összesen:		431.254	7.558	433	9.272	9.890	661.948	1.031	74.309	20.301	1,868.928	
1936.	XII.	44.399	606	39	1.101	962	75.800	77	6.350	2.030	183.433	
	1937.	I.	36.142	652	36	704	804	47.212	101	7.627	1.819	147.081
		II.	33.769	613	34	701	795	55.323	102	6.728	1.706	155.222
		III.	45.197	612	37	845	847	56.360	98	6.140	1.703	147.904
		IV.	36.497	639	36	719	844	56.669	97	6.636	1.813	150.860
		V.	34.333	590	35	733	798	56.147	86	6.422	1.786	171.098
		VI.	35.344	631	36	789	831	59.819	97	7.011	1.793	161.981
		VII.	35.943	677	40	771	941	74.498	111	8.662	1.861	167.274
		VIII.	35.382	583	40	760	824	47.202	106	7.636	1.715	192.341
		IX.	40.394	665	40	850	833	60.212	101	7.631	1.771	173.848
		X.	41.111	658	41	916	949	75.479	105	7.740	2.132	197.725
XI.	39.351	631	41	876	833	57.491	97	7.386	2.068	207.419		
1936. XII.—1937. XI. összesen:		457.862	7.557	455	9.765	10.261	720.212	1.178	85.969	22.197	2,056.186	
1936. I.—XI.		391.221	6.939	399	8.245	9.000	603.899	961	68.805	18.515	1,706.484	
1937. I.—XI.		413.463	6.951	416	8.664	9.299	646.412	1.101	79.619	20.167	1,872.753	
Összehasonlítások	1937. XI. havában	szám- szerűleg	+2.735	+ 26	+ 1	+ 70	+ 48	+ 11.808	+ 19	+ 1.914	+ 167	+ 15.688
	1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)		0/0-ban	+ 7.5	+ 4.3	+ 2.5	+ 8.7	+ 6.1	+ 25.8	+ 24.4	+ 35.0	+ 8.8
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám- szerűleg	+ 26.608	— 1	+ 22	+ 493	+ 371	+ 58.264	+ 147	+ 11.570	+ 1.896	+ 187.258
	1935. XII.—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)		0/0-ban	+ 6.2	-0.01	+ 5.1	+ 5.3	+ 3.8	+ 8.8	+ 14.3	+ 15.0	+ 9.3
	1937. I.—XI. időszakban, 1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 22.242	— 8	+ 17	+ 421	+ 299	+ 42.513	+ 140	+ 10.814	+ 1.652	+ 166.269
0/0-ban	+ 5.7		- 0.1	+ 4.3	+ 5.1	+ 3.3	+ 7.0	+ 14.6	+ 15.7	+ 8.9	+ 9.7	

*) Az 1937. évi adatok ideiglenesek.

1) Hirlapokkal együtt.

2) A postai pénzforgalomba bevont intézetek átutalásai nélkül.

I. Forgalom.*)

1. Posta.

Időszak	Kézbesítés										
	Közön- éges ¹	Aján- lott	Érték- levelek	Kézi, helyi és summás események	Postautalványok ²		Postafakarékfizetések		Csekk-kifizetések		
					darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	
	levél-ostai küldemények				darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	darab- száma ezrekben	összege ezer P-ben	
Az 1930. évben	425.761	16.794	726	12.390	10.577	719.870	376	20.852	3375	1036.937	
Az 1931. évben	373.517	12.442	637	10.687	10 015	663.752	295	25.646	3275	967.490	
Az 1932. évben	353 134	9.739	336	8,968	9.241	570.104	236	18.316	3259	785.987	
Az 1933. évben	345.768	8.172	506	8.776	8.938	555.883	280	21.472	3373	698.973	
Az 1934. évben	416.5 4	7.653	481	8.890	9.356	595.623	367	28.707	3223	658.994	
Az 1935. évben	412.321	7.790	471	8.814	9.775	645.247	462	37.928	3399	662.144	
Az 1936. évben	440.0 6	7 653	455	9.373	10.026	678.059	543	44.507	3.525	654.812	

1935.	XII.	40.201	604	38	1.029	892	57.488	43	3 343	325	59.488
1936.	I.	34.112	685	36	679	820	46.575	39	3.036	286	42.304
	II.	33.807	762	34	666	812	64.399	38	2.776	287	63.834
	III.	39.181	630	35	727	771	41.619	48	3.544	268	37.070
	IV.	35.994	592	34	747	844	54.185	46	3.356	298	55.970
	V.	34.326	622	35	733	816	62.665	47	3.462	282	65.307
	VI.	31.351	552	33	696	752	43.501	46	3.646	278	47.844
	VII.	34.766	658	37	756	860	57.707	44	3.424	293	57.821
	VIII.	33 023	586	41	702	824	58.059	44	3.567	259	55.286
	IX.	39.610	627	41	832	819	58.652	47	4.022	286	55.880
	X.	40.656	717	44	915	954	76.245	57	6.265	356	77.664
	XI.	36 750	603	42	808	771	44.473	42	3.495	254	46.767

1935. XII.—1936. XI. összesen:	433.777	7.638	450	9.290	9.935	665.561	541	43.936	3.472	665.235
--------------------------------	---------	-------	-----	-------	-------	---------	-----	--------	-------	---------

1936.	XII.	44.561	619	42	1.113	977	75.688	47	3.935	378	79.044
1937.	I.	36.268	660	38	711	798	45.948	42	3.600	290	42.817
	II.	33.884	610	35	706	798	55.489	39	3.047	281	53.135
	III.	45.316	631	38	845	858	57.294	52	3.927	323	55.685
	IV.	36.626	644	37	706	842	57.650	47	3.926	320	60.967
	V.	34.459	577	36	736	799	56.359	52	3.974	283	54.115
	VI.	35.471	632	38	780	835	59.198	49	4.068	332	67.684
	VII.	37.164	692	42	783	965	77.477	49	4.751	379	77.978
	VIII.	35.512	600	43	746	821	46.906	50	4.172	263	50.655
	IX.	40.523	657	43	849	838	60.741	51	4.629	302	64.676
	X.	41.243	683	45	922	970	77.770	51	4.582	381	83.461
	XI.	39.495	630	44	868	818	47.765	51	4.039	280	51.508

1936. XII.—1937. XI. összesen:	460.522	7.635	481	9.651	10.319	718.255	580	45.550	3.812	741.725
--------------------------------	---------	-------	-----	-------	--------	---------	-----	--------	-------	---------

1936. I.—XI.	593.576	7.034	412	8.261	9.043	608.079	498	40.595	3.147	605.747
--------------	---------	-------	-----	-------	-------	---------	-----	--------	-------	---------

1937. I.—XI.	415.961	7.016	439	8.652	9.342	642.577	533	44.615	3.434	662.681
--------------	---------	-------	-----	-------	-------	---------	-----	--------	-------	---------

Összehasonlítások	1937. XI. havában	szám- szerü- leg	+2.745	+ 27	+ 2	+ 60	+ 47	+ 3.292	+ 9	+ 544	+ 26	+ 4.741
	1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)		⁰ / ₁₀ -ban	+ 7.5	+ 4.5	+ 4.8	+ 7.4	+ 6.1	+ 7.4	+ 21.4	+ 15.6	+ 10.2
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám- szerü- leg	+ 26.745	— 3	+ 31	+ 475	+ 384	+ 52.698	+ 39	+ 4.614	+ 340	+ 76.490
	1935. XI.—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)		⁰ / ₁₀ -ban	+ 6.2	- 0.04	+ 6.9	+ 5.1	+ 3.9	+ 7.9	+ 7.2	+ 10.5	+ 9.8
	1937. I.—XI. időszakban 1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerü- leg	+ 22.385	— 18	+ 27	+ 391	+ 299	+ 34.498	+ 35	+ 4.022	+ 287	+ 56.934
			⁰ / ₁₀ -ban	+ 5.7	- 0.3	+ 6.6	+ 4.7	+ 3.3	+ 5.7	+ 7.0	+ 9.9	+ 9.1

* Az 1937. évi adatok ideiglenesek.

¹ Hirlapokkal együtt.

² A postai pénzforgalomba bevont intézetek átutalásai nélkül.

I. Forgalom.*)

2. Táviró. 3 Távbeszélő.

Időszak		Táviró		Távbeszélő								
		Feladott	Kézbesített	Állomások száma ¹⁾				Közvetlen összeköttetések száma	Számított helyi beszélgetések száma ezekben			
				táviratok darabszáma ezekben	a bpesti egységes hálózatban	a falur. és 200-nál több előfizetővel bíró hálózatban	a 200-nál kevesebb		Összesen	bpesti egységes hálózatban	vidéken	Összesen
Az 1930. évben		3.404	3.715	46.601	35.618	82.219	2.212	103.890		103.890		
Az 1931. évben		2.599	3.253	47.095	33.840	80.935	2.376	106.946	14.189	121.135		
Az 1932. évben		2.066	2.735	46.884	32.415	79.299	2.196	107.564	13.867	121.431		
Az 1933. évben		1.894	2.576	47.962	31.109	79.071	2.207	107.146	12.801	119.947		
Az 1934. évben		1.873	2.557	53.338	34.354	87.692	2.303	111.898	11.911	123.809		
Az 1935. évben		1.903	2.573	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	121.980	12.944	134.924	
Az 1936. évben		²⁾ 1.947	2.607	63.537	16.699	22.218	102.454	2.155	127.880	14.255	142.135	
1935.	XII.	153	213	58.339	15.088	18.723	92.150	1.734	10.801	1.141	11.942	
1936.	I.	127	184	58.819	15.137	18.700	92.656	1.732	10.326	1.102	11.428	
	II.	130	184	59.222	15.234	18.737	93.193	1.730	10.935	1.129	12.064	
	III.	137	196	59.698	15.287	18.895	93.880	1.752	10.300	1.042	11.342	
	IV.	134	191	60.095	15.608	18.879	94.582	1.752	10.834	1.117	11.951	
	V.	157	219	60.351	15.705	19.541	95.600	1.755	11.348	1.174	12.522	
	VI.	174	227	60.931	15.855	19.709	96.495	1.765	11.072	1.152	12.224	
	VII.	185	241	61.094	15.957	20.041	97.092	1.772	10.595	1.234	11.829	
	VIII.	198	254	61.138	15.990	20.254	97.382	1.743	9.292	1.218	10.510	
	IX.	182	238	61.663	16.168	20.351	98.182	1.755	9.810	1.209	11.019	
	X.	183	242	62.250	16.254	20.375	98.879	1.751	11.014	1.281	12.295	
	XI.	155	211	62.742	16.361	19.866	98.969	1.751	11.611	1.332	12.943	
1935. XII.—1936. XI. összesen:		1.915	2.600	—	—	—	—	—	127.938	14.131	142.069	
1936.	XII.	161	220	63.537	16.699	22.218	102.454	³⁾ 1.750	10.796	1.211	12.067	
1937.	I.	140	201	63.951	16.763	22.242	102.956	1.758	10.742	1.266	12.008	
	II.	135	188	64.393	16.917	22.375	103.685	1.762	11.378	1.311	12.689	
	III.	159	218	64.846	17.004	22.510	104.360	1.760	10.440	1.210	11.650	
	IV.	154	212	65.100	17.076	22.599	104.775	1.760	11.371	1.337	12.708	
	V.	186	244	65.348	17.158	22.798	105.304	2.025	12.007	1.353	13.360	
	VI.	187	246	66.142	17.484	22.822	106.448	2.027	11.772	1.385	13.157	
	VII.	200	262	67.103	17.562	22.411	107.076	2.041	10.867	1.372	12.239	
	VIII.	220	278	67.445	17.678	22.614	107.737	2.053	9.988	1.392	11.380	
	IX.	191	251	68.280	17.775	22.780	108.835	2.055	10.606	1.422	12.028	
	X.	191	257	68.901	17.922	22.942	109.765	2.065	11.767	1.495	15.262	
	XI.	173	229	69.588	18.062	23.083	110.733	2.115	12.130	1.501	13.631	
1936. XII.—1937. XI. összesen:		2.097	2.806	—	—	—	—	—	133.864	16.315	150.179	
1936. I.—XI.		1.62	2.387	—	—	—	—	—	117.137	12.990	130.127	
1937. I.—XI.		1.936	2.585	—	—	—	—	—	123.068	15.044	138.112	
Összehasonlítások	1937. XI. havában	szám-szerüleg	+ 18	+ 18	+6.846	+1.701	+3.217	+11.764	+ 364	+ 519	+ 169	+ 688
	1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 11,6	+ 8,5	+ 10,9	+ 10,4	+ 16,2	+ 11,9	+ 20,8	+ 4,5	+ 12,7	+ 5,3
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám-szerüleg	+ 182	+ 206	—	—	—	—	—	+5.926	+2.184	+ 8.110
	1935. XII—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 9,5	+ 7,9	—	—	—	—	—	+ 4,6	+ 15,5	+ 5,7
	1937. I.—XI. időszakban	szám-szerüleg	+ 174	+ 199	—	—	—	—	—	+5.931	+2.054	+ 7.985
	1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%-ban	+ 9,9	+ 8,3	—	—	—	—	—	+ 5,1	+ 15,8	+ 6,1

*) Az 1937. évi adatok ideiglenesek.

¹ Csak az üzemben levő előfizetői állomások²⁾ Vasuti táviróhivatalok forgalmával együtt.³⁾ 1936. decemberétől az összes nyilvántartott távbeszélő állomások.

I. Forgalom. *)

3. Távbeszélő. 4. Rádió,

Időszak		Távbeszélő						Rádió														
		Köz- pont- ok száma	Kezdeményezett			Érkezett			Engedélyesek száma													
			távolsági beszélgetések száma ezekben						Buda- pesten	vidék- ken	ösz- szesen											
bpesti egység- es háló- zatban	vidék- ken	ösz- szesen	a bpesti egység- es háló- zatban	vidék- ken	ösz- szesen																	
Az 1930. évben		1.426	1.431	3.363	4.794	1.391	3.301	4.692	108 161	199.748	307.909											
Az 1931. évben		1.445	1.285	3.094	4 379	1.281	3.004	4.285	111.774	213.258	325.032											
Az 1932. évben		1.446	1.183	2.558	3 741	1.138	2.479	3.617	113.360	208 616	321.976											
Az 1933. évben		1.465	1.145	2.345	3.490	1.059	2.306	3.365	115.114	213.065	328.179											
Az 1934. évben		1.494	1 157	2. 67	3.624	1.081	2.426	3.507	118 010	222.107	340.117											
Az 1935. évben		1.524	1.249	2.863	4.112	1.152	2.822	3.974	122.676	230.231	352.907											
Az 1936. évben		1.550	1.287	2.972	4.259	1.206	2.932	4.138	127.540	237.814	365.354											
1935.	XII.	1.524	106	223	529	95	218	313	122.676	230.231	352.907											
1936.	I.	1.524	96	204	300	88	201	289	124.126	233.331	357.457											
	II.	1.531	100	194	294	89	193	282	124.945	234.970	359.915											
	III.	1.531	90	211	301	82	209	291	125.526	235.837	361.363											
	IV.	1.533	100	210	310	92	209	301	125.554	235 654	361.208											
	V.	1.536	96	228	324	89	224	313	125.250	234.783	360.033											
	VI.	1.544	106	241	347	103	236	339	124.725	232.740	357.465											
	VII.	1.549	116	288	404	111	281	392	123.901	231.168	355.069											
	VIII.	1.552	121	296	417	114	291	405	123.486	230.970	354.456											
	IX.	1.555	120	290	410	116	285	401	123.548	231.048	354.596											
	X.	1.557	120	295	415	113	293	406	124.590	232.464	357.054											
	XI.	1.557	114	262	376	109	259	368	126.230	235.113	361.343											
1935. XII.—1936. XI. összesen:		—	1.285	2.942	4.227	1.201	2.899	4.100	—	—	—											
1936.	XII.	1.550	108	249	557	101	250	351	127.540	237.814	365.354											
1937.	I.	1.550	101	237	338	93	237	330	129.593	241.605	371.198											
	II.	1.550	102	224	326	94	221	315	130.553	243.611	374.164											
	III.	1.551	96	240	336	90	238	328	131.388	244.700	376 083											
	IV.	1.556	107	246	353	98	245	343	131.629	244.940	376.569											
	V.	1.558	110	262	372	104	256	360	131.946	244.617	376.563											
	VI.	1.561	114	276	390	113	273	386	130.785	242.966	373.751											
	VII.	1.559	122	311	433	114	307	421	130.448	241.833	372.281											
	VIII.	1.563	123	325	448	115	318	433	129.734	241.553	371.287											
	IX.	1.566	125	317	442	119	313	432	130.117	242.123	372.240											
	X.	1.569	121	328	449	117	323	440	131.190	243.529	374 719											
	XI.	1.570	114	303	417	108	303	411	132.710	246.087	378.797											
1936. XII.—1937. XI. összesen:		—	1.343	3.318	4.661	1.266	3.284	4.500	—	—	—											
1936. I.—XI.		—	1.179	2.719	3.898	1.106	2.681	3.787	—	—	—											
1937. I.—XI.		—	1.235	3.069	4.304	1.165	3.034	4 199	—	—	—											
Összehasonlítások	1937. XI. havában	szám- szerülev	+	13	—	+	41	+	41	—	+	1	+	44	+	43	+	6.480	+	10.974	+	17.454
	1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (—)		0/0-ban	+	0 8	—	+	15.6	+	10.9	—	0.9	+	17.0	+	11.7	+	5.1	+	4.7	+	4.8
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám- szerülev	—	+	58	+	376	+	434	+	65	+	385	+	450	—	—	—	—	—	—	—
	1935. XII.—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)		0/0-ban	—	+	4.5	+	12.8	+	10.3	+	5.4	+	13.3	+	11.0	—	—	—	—	—	—
1937. I.—XI. időszakban 1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (—)	szám- szerülev	—	+	56	+	350	+	406	+	59	+	353	+	412	—	—	—	—	—	—	—	—
		0/0-ban	—	+	4.7	+	12.9	+	10.4	+	5.3	+	13.2	+	10.9	—	—	—	—	—	—	—

*) Az 1937. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben*)

Időszak		Kincstári postahivataloknál:					Postamesteri hivataloknál és ügy ökségeknél:							
		Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes	Posta	Távíró	Távbeszélő	Rádió	Összes			
		munkaegységek száma												
		ezrekben			e rek- ben	o- ba	ezrekben			e rek- ben	o- ban			
Az 1930. évben		186.223	27.761	105.715	5.952	325.652	713	98.809	11.325	16.843	3.891	130.868	287	
Az 1931. évben		161.675	22.657	103.432	6.494	293.658	727	80.932	9.792	15.387	4.234	110.345	273	
Az 1932. évben		135.946	17.848	97.845	6.900	258.539	729	70.612	7.847	13.667	4.174	96.300	271	
Az 1933. évben		129.388	16.501	95.047	6.774	247.710	726	69.057	7.049	13.306	3.912	93.344	274	
Az 1934. évben		130.711	16.294	99.131	7.185	253.321	723	71.557	6.974	14.471	4.052	97.054	277	
Az 1935. évben		132.288	16.663	108.581	7.516	265.048	720	74.560	7.130	17.197	4.102	103.042	280	
Az 1936. évben		137.907	17.822	114.310	7.804	277.843	716	79.933	7.327	18.430	4.251	109.941	284	
1935- 1936.	XII.	13.110	1.414	9.485	638	24.047	717	7.408	576	1.366	350	9.720	283	
	I.	10.727	1.177	9.058	646	21.608	723	6.110	503	1.324	355	8.290	277	
	II.	11.241	1.215	9.434	650	22.540	730	6.185	490	1.303	358	8.336	270	
	III.	10.608	1.287	8.977	653	21.525	724	5.918	546	1.381	359	8.204	276	
	IV.	10.959	1.251	9.420	653	22.28	723	6.281	530	1.372	358	8.543	277	
	V.	11.267	1.474	9.787	652	23.180	726	6.363	585	1.456	356	8.765	274	
	VI.	10.248	1.553	9.712	648	22.161	726	5.880	636	1.507	353	8.376	274	
	VII.	11.415	1.698	9.662	645	23.420	714	6.638	712	1.699	349	9.368	286	
	VIII.	10.808	1.803	8.958	643	22.212	702	6.600	760	1.726	350	9.436	298	
	IX.	11.643	1.688	9.278	644	23.253	706	6.958	679	1.713	349	9.699	294	
	XI.	13.224	1.696	10.010	649	25.579	703	7.961	698	1.782	351	10.791	297	
1935. XII.—1936. XI. összesen:		130.789	17.705	114.082	7.778	266.554	717	79.088	7.310	18.248	4.243	108.889	283	
1936. 1937.	XII.	14.228	1.531	9.713	664	26.136	708	8.253	593	1.568	358	10.772	292	
	I.	11.031	1.360	9.580	674	22.645	720	6.366	551	1.530	365	8.812	280	
	II.	10.880	1.274	9.975	679	22.808	726	6.260	517	1.456	369	8.602	274	
	III.	11.941	1.493	9.339	682	23.455	715	6.784	607	1.565	371	9.327	285	
	IV.	11.308	1.456	10.066	685	23.515	722	6.544	576	1.575	369	9.064	278	
	V.	11.208	1.677	10.506	686	24.077	721	6.568	678	1.681	368	9.295	279	
	VI.	11.708	1.718	10.473	681	24.580	718	6.830	694	1.751	366	9.641	282	
	VII.	12.144	1.840	10.042	679	24.705	700	7.563	778	1.893	363	10.597	300	
	VIII.	11.029	1.981	9.619	677	23.306	698	6.898	837	1.967	363	10.065	302	
	IX.	12.062	1.778	10.003	679	24.522	703	7.245	747	1.993	363	10.348	297	
	XI.	13.308	1.781	10.722	684	26.495	700	8.227	728	2.041	365	11.361	300	
1936. XII.—1937. XI. összesen:		143.140	19.481	120.880	8.161	291.668	712	84.953	7.950	20.936	4.390	118.235	288	
1936. I.—XI.		123.679	16.291	104.597	7.140	251.707	717	71.680	6.734	16.862	3.893	99.169	283	
1937. I.—XI.		128.912	17.950	111.173	7.497	265.532	712	76.700	7.363	19.368	4.032	107.463	288	
Összehasonlítások	1937. XI. havában	szám- szerűleg	+ 754	+ 143	+ 547	+ 34	+ 1.478	—	+ 605	+ 55	+ 315	+ 15	+ 990	—
	1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)		+ 65	+ 99	+ 53	+ 52	+ 62	—	+ 89	+ 92	+ 197	+ 42	+ 106	—
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám- szerűleg	+ 6.351	+ 1.776	+ 6.804	+ 383	+ 15.314	—	+ 5.865	+ 646	+ 2.688	+ 147	+ 9.346	—
	1935. XII.—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)		+ 46	+ 100	+ 60	+ 49	+ 55	—	+ 74	+ 88	+ 147	+ 35	+ 86	—
	1937. I.—XI. időszakban, 1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerűleg	+ 5.233	+ 1.659	+ 6.576	+ 357	+ 13.825	—	+ 5.020	+ 629	+ 2.506	+ 139	+ 8.294	—
			+ 42	+ 102	+ 63	+ 50	+ 55	—	+ 70	+ 93	+ 149	+ 36	+ 84	—

*) Az 1937. évi adatok ideiglenesek.

II. A forgalom munkaegységekben.*)

Időszak		Összes postai szerveknél:									
		Posta		Távíró		Távbeszélő		Rádió		Összes	
		munkaegységek száma									
		ezrekben		%o-ban		ezrekben		%o-ban		ezrekben	
Az 1930. évben		285.0	62.4	39.086	8.6	122.558	26.8	9.844	2.2	456.520	
Az 1931. évben		242.007	59.9	32.449	8.0	118.819	29.4	10.728	2.7	404.003	
Az 1932. évben		200.558	58.3	25.695	7.2	111.512	31.4	11.074	3.1	354.839	
Az 1933. évben		198.445	58.2	23.550	6.9	108.373	31.8	10.686	3.1	341.054	
Az 1934. évben		202.268	57.8	23.268	6.6	113.602	32.4	11.237	3.2	350.375	
Az 1935. évben		206.848	56.2	23.793	6.5	125.778	34.2	11.671	3.1	368.090	
Az 1936. évben		217.840	56.2	25.149	6.5	132.740	34.2	12.055	3.1	387.784	
1935. 1936.	XII.	20.518	59.7	1.990	5.8	10.871	31.6	988	2.9	34.367	
	I.	16.837	56.3	1.680	5.6	10.380	34.7	1.001	3.4	29.898	
	II.	17.426	56.4	1.705	5.5	10.737	34.8	1.008	3.3	30.876	
	III.	16.526	55.6	1.833	6.2	10.358	34.8	1.012	3.4	29.729	
	IV.	17.242	55.9	1.781	5.8	10.792	35.0	1.011	3.3	30.826	
	V.	17.635	55.2	2.059	6.4	11.243	35.2	1.008	3.2	31.945	
	VI.	16.128	52.8	2.189	7.2	11.219	36.7	1.001	3.3	30.537	
	VII.	18.023	55.0	2.410	7.4	11.361	34.6	994	3.0	32.788	
	VIII.	17.408	55.0	2.563	8.1	10.684	33.8	993	3.1	31.648	
	IX.	18.601	56.4	2.367	7.2	10.991	33.4	993	3.0	32.952	
	X.	21.184	58.3	2.394	6.6	11.792	32.4	1.000	2.7	36.370	
XI.	18.349	55.1	2.014	6.1	11.902	35.7	1.012	3.1	33.307		
1935. XII.—1936. XI. összesen:		215.811	56.0	25.015	6.5	132.330	34.4	12.021	3.1	385.243	
1936. 1937.	XII.	22.481	60.9	2.124	5.7	11.281	50.6	1.022	2.8	36.908	
	I.	17.397	55.3	1.911	6.1	11.110	35.3	1.039	3.3	31.457	
	II.	17.140	54.6	1.791	5.7	11.431	36.4	1.048	3.3	31.410	
	III.	18.725	57.1	2.100	6.4	10.904	33.3	1.053	3.2	32.782	
	IV.	17.852	54.8	2.032	6.3	11.641	35.7	1.054	3.2	32.579	
	V.	17.776	53.2	2.355	7.1	12.187	36.6	1.054	3.1	33.372	
	VI.	18.538	54.2	2.412	7.0	12.224	35.7	1.047	3.1	34.221	
	VII.	19.707	55.8	2.618	7.4	11.935	33.8	1.042	3.0	35.302	
	VIII.	17.927	53.7	2.818	8.5	11.586	34.7	1.040	3.1	33.371	
	IX.	19.307	55.4	2.525	7.2	11.996	34.4	1.042	3.0	34.870	
	X.	21.535	56.9	2.509	6.6	12.763	33.7	1.049	2.8	37.856	
XI.	19.708	55.1	2.242	6.2	12.764	35.7	1.061	3.0	35.775		
1936. XII.—1937. XI. összesen:		228.033	55.6	27.437	6.7	141.822	34.6	12.551	3.1	409.903	
1936. I.—XI.		195.359	55.7	23.025	6.6	121.459	34.6	11.033	3.1	350.876	
1937. I.—XI.		205.612	55.1	25.313	6.8	130.541	35.0	11.529	3.1	372.995	
Összehasonlítások	1937. XI. havában 1936. XI. havához képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerüleg	+ 1.359	—	+ 198	—	+ 862	—	+ 49	—	+ 2.468
		%o-ban	+ 7.4	—	+ 9.7	—	+ 7.2	—	+ 4.8	—	+ 7.4
	1936. XII.—1937. XI. időszakban	szám- szerüleg	+ 12.216	—	+ 2.422	—	+ 9.492	—	+ 530	—	+ 24.660
	1935. XII.—1936. XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	%o-ban	+ 5.7	—	+ 9.7	—	+ 7.2	—	+ 4.4	—	+ 6.4
	1937. I.—XI. idő- szakban 1936. I.—XI. időszakhoz képest több (+) kevesebb (-)	szám- szerüleg	+ 10.253	—	+ 2.288	—	+ 9.032	—	+ 496	—	+ 22.119
		%o-ban	+ 5.2	—	+ 9.9	—	+ 7.5	—	+ 4.5	—	+ 6.3

1937. évi adatok ideiglenesek.

alatt maradt, mert az 1936. évben októberhez viszonyítva a rádióengedélyesek száma 4.289 előfizetővel (1·2⁰/₀-kal) gyarapodott. Az egyes igazgatósági kerületeket tekintve a legjelentősebb százalékos emelkedést ismét a szegedi igazgatósági kerület mutatja fel (+1·55⁰/₀), ezt követi a pécsi igazgatósági kerület 1·23⁰/₀-os emelkedéssel, majd a budapesti 1·02, a debreceni 1·00 és végül a soproni igazgatósági kerület 0·89⁰/₀-os emelkedéssel.

2. A forgalom munkaegységekben.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekkel is kifejezi, mint-hogy az összeforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám erre nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző természetű küldeményei és szolgáltatásai, másrészt darabszámok és összegek vegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást, — a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével — értékeltünk. Az érté-

kelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységeiben elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmasak az általános posta-, táviró-, távbeszélő- és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időben végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel, és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyzem azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által tényleg feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A munkaegységekben kifejezett forgalom az előző év novemberéhez képest igen jelentősen, 7·4⁰/₀-kal emelkedett. Minden egyes üzletág kedvező eredményeket mutathat fel. Így a postai üzletág 7·4, a táviróüzletág 9·7, a távbeszélőüzletág 7·2 és a rádióüzletág 4·8⁰/₀-kal emelkedett. Kedvező az 1937. évi első 11 hónapjának forgalma is, mert ez az előző év első 11 hónapjához viszonyítva, 6·3⁰/₀-os forgalomemelkedést mutathat fel.

ELMÉLET — GYAKORLAT.

Théorie — Pratique.

1. Késpénzbeszolgáltatást tartalmazó értéküldemények továbbításánál olyan helyeken, ahol több postahivatal van, a rovatlap I. részének „Rendeltetési hely” rovatába a helységnevet, vagy pedig a helység nevét és a postahivatal számát kell beírni?

A rendeltetési hely nevét a postahivatal számával!

Az A. 2. Szab. 60. §. 4. pontjában foglaltak szerint az értéküldeményeket a rovatlap I. részébe a rovatoknak megfelelően kell beírni. E szerint a rendeltetési hely rovatba általában azt a helyet kell beírni, ahova az értéküldemény szól. Azokon a helyeken, ahol több postahivatal van, a postahivatal meghatározását a helynév és a mellette alkalmazott szám adja. Ezeknek a postahivataloknak szóló értéküldeményeknél tehát a rovatlap „Rendeltetési hely” rovatába a helység nevét és mellette a postahivatal számát kell

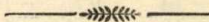
beírni, pl. Szeged 1., Békéscsaba 2., stb. (Beküldött kérdés.)

2. Nyomtatványként el lehet-e fogadni az olyan küldeményt, amelybe a feladó kézírással számokat jegyez be és a beírt számok összegezésénél szöveggel kézírással még az „Összeg” szót is kiírja.

Nem!

Az A. 1. Szab. 32. §. 2. r) pontja szerint „minden nyomtatványba szabad az előnyomott szöveg e célra nyitva hagyott részeibe számokat (arabs vagy római számjegyeket) bejegyezni”.

Az idézett pont a nyomtatványok előnyomott szövegébe csak számjegyek bejegyzését s nem pedig azonfelül még betűk, szavak stb. bejegyzését engedi meg. Minthogy a szóbanforgó nyomtatványba a megengedetteken túlmenő bejegyzést is alkalmaztak, a küldeményt az A. 1. Szab. 31. §. 2. d) pontja értelmében nyomtatványként nem lehet elfogadni. (Beküldött kérdés.)

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

TÁVIRÓ

Németország.

Ausztriával az előfizetői távgépíró szolgálatot 1937. december 1-vel nyitották meg. A háromperces távgépírási díja a kiel-i előfizető részére 2.75 márka, Bremen, Dortmund, Düsseldorf, Essen, Hamburg és Köln-ből 2.50 márka, Berlin és Magdeburgból 2 márka, Nürnbergből 1.75 márka, Münchenből pedig 1.50 márka, 19 és 8 óra közti időben ezeknek a díjaknak csak 3/5-öd részét kell fizetni. A nyilvános előfizetői távgépíró hálózathoz Németországban ezideig 360 előfizető csatlakozott. Ezek az előfizetők egymásközött, továbbá Belgium, Dánia, Anglia, Németalföld, Ausztria és Svájc távgépíró előfizetőivel tudnak közleményeket közvetlenül váltani. (D. V. Z. 1937:49.)

*

A dísz táviratlapok évről évre mindig nagyobb közkeveltségnek örvendenek. Az elmúlt egy év alatt közel 1.5 millió táviratot kézbesítettek dísz táviratlapon. Igénybevételüket az 1937. november 22-től kezdve rendszeresített új LX 1, LX 3 és LX 8 dísz táviratlapokkal még fokozták. Az LX. 8 jelzésű dísz táviratlap karácsonyi és újévi üdvözlések küldésére szolgál. (D. V. Z. 1936:47.)

RÁDIÓ.

Kína.

A kínai kormány a külföldön lévő kínai követségek részére szóló közleményeket rendszeresen képrádió útján továbbítja. Ugyanis a kínai írást morsejelekkel nem lehet továbbítani, de annál könnyebben képtávíróval. Az írásjelek továbbításához a francia Belin-féle rendszert használják. (J. 1937:83.)

Németország.

A nemzeti szocializmus uralomra jutása óta, a rádiónak szórakoztató jellege megszűnt s azóta az a Führer kezében a legfontosabb állami propagandaeszköz. Az új célkitűzés, amely a rádióelőfizetők számát 8 1/2 millióra emelte, a díjmentesség terén több változtatást hozott magával, amely viszont az áttekinthetőség rovására ment. Ezért a birodalmi postaminisztérium

— a többi minisztériumokkal egyetértve — 1937. november 1-től kezdődő érvénnyel, a díjfizetés alól való mentességet újból szabályozta. Ezekben a határozatokban az az alapigazság vonul végig, hogy a csak bizonyos személyi csoportokra, intézetekre vonatkozó díjmentesség a népközösség gondolatával nem egyeztethető össze. Sokkal inkább az érdekelték ráutaltsága a döntő. Az előírások nem lehetnek szűklátókörű bürokrata rendelkezések, sem pedig hamis, tújhajtott jószívúséggel előírtak. Ugyanis könnyen lehetne közpénzből jószívűnek lenni.

A díjmentességet mindig a birodalmi postaminisztérium, — mint a távközlési segítség jog gyakorlója, — adja meg. A ráutaltság megállapításánál azonban a védőhelyekkel való szoros együttműködésre van szükség. Részt vesz ebben a munkában a birodalmi propagandaminisztérium is, amely a díjak jelentékeny részét kapja.

A díj fizetése alól felmentettek száma — tekintettel az érdekelt minisztériumok költségvetési helyzetére, — korlátozva van. Ezek ezidőszent 800.000 díjmentes előfizetőt irányoztak elő. A díjfizetés alól felmentettek száma csak 550.000 és hogy a díjmentes helyeket teljes egészében felhasználhassák, a védőhelyeket a javaslatlétben több mozgási szabadsággal ruházták fel. A visszaélési lehetőséget nem veszik számításba, mert a fentemlített 800.000 számmal szemben a téli segélyezésekre szorulóknak száma milliókra rög.

Az új szabályozás egyúttal egyszerűsítéseket is tartalmaz, mert a felmentést kérvőnek csupán egy kérlőlapot és egy kérdőívet kell a helyi védőhelyen kitölteni. A kérlőlap ezután a kerületi védőhely útján s annak véleményezésével az illetékes postahivatalhoz kerül, amely a díjfizetés alóli mentességet kimondja s a kérelmezőnek erről igazolványt küld. Remélik, hogy az új eljárással a rendelkezésre álló valamennyi díjmentes helyet sikerül az arra rászorulókkal betölteni.

Azok a rendelkezések, amelyek arra vonatkoznak, hogy a díjak fizetése alól kiket lehet felmenteni, — részben szintén megváltoztak. A csak korlátozott számban rendelkezésre álló díjmentes helyre természetesen csak azok jöhetnek számításba, akik vérségi és világnemzeti alapon a német népközösséghez tartoznak. Akik a német vérközösségen kívül állanak, pl. a

zsidók, díjfizetés alóli mentességet nem kaphatnak. Amíg azonban eddig kizárólag csak német vagy danzigi állampolgárok kaphatták a díjfizetés alóli felmentést, most már az alól, bizonyos indokolt esetekben, kivételt is tehetnek. Itt főként olyan német származásúak jönnek számításba, akik Németország, vagy a nemzeti szocialista mozgalom érdekében sokat tettek. A rászoruló személy szerinti megállapításánál nemcsak a jövedelem nagyságát veszik számításba, hanem bizonyos lelki ráutaltságot is és ezért bizonyos személyek csoportja még akkor is kap díjmentességet, ha jövedelme a meghatározott jövedelemhatárt túl is lépné. Ide számítanak elsősorban a háborús vakok, a magukról gondoskodni nem tudó fejsérültek és általában a háborúban súlyosan sérültek. Az új rendelkezések ezekhez sorolják még a nemzeti szocialista mozgalom súlyosan sérültjeit is. Azután a többi vakok és testi hibás, továbbá sokgyermekes, vagy 70 évnél idősebb emberek, végül a dr. Göbbels miniszter születésnapjándékával rádióvevővel ellátottak, mentendők elsősorban fel a díjfizetés kötelezettsége alól.

Az arra rászoruló díjmentességének általános szabálya alól kivételek a postaminisztérium és a propagandaminisztérium szolgálati állomásain, továbbá a diplomáciai kar tagjain kívül még a Hitler-ifjúság. A fiataliságnak nemzeti szocialista szellemben való egységes irányításának és nevelésének biztosítása érdekében a díjmentes engedélyek nagyobb részét a Hitler ifjúság (beleértve a Német-leányok és Német-fiataliság szövetségét is) részére osztották ki.

Az új szabályozás a nemzeti szocialista elveket juttatta erősebben érvényre. Azonban az is nemzeti szocialista érdek, hogy az új szabályozás kiadása révén a német nép közös életében a legszegényebb ember is résztvehessen. (D. V. Z. 1937:47.)

*

A birodalmi törvénylapban most jelent meg az engedély nélküli rádióadók ellen kiadott törvény, amely az eddigi idevonatkozó rendelkezéseket összefoglalja és az eddiginél szigorúbb büntetőhatározatokat hoz. Amíg eddig csak pénzbüntetés és elzárás volt előírva, az új törvény börtönbüntetést is szab elő.

Uj és nagyfontosságú az a rendelkezése, hogy adóberendezésnek birtoklása vagy egyszerű megőrzése is büntetendő még akkor is, ha az nincs is üzemképes álla-

potban. Erre a rendelkezésre különösen az amatőrök figyelmét hívják fel, akiknél leginkább fordulhat elő saját összeállítású adókészülék vagy annak egyes részei. A büntetés ezekre is börtön. Nem szolgálhat menteségül, hogy az adóberendezés még nincs kész, vagy hogy nem üzemképes. Ezeket az adóberendezéseket vagy adóberendezés részeket azonnal, de legkésőbb 1938. január 15-ig a német birodalmi postánál be kell jelenteni és azokat oda be kell szállítani. Ez a rendelkezés nemcsak az amatőrökre, hanem mindazokra is vonatkozik, akik rádióadóberendezés előállításával, vagy forgalombahozásával foglalkoznak. Átmeneti intézkedések gondoskodnak arról, hogy az intézkedéseknek nehézség nélkül meg lehessen felelni.

Rádió adóállomásokat építeni és üzemben tartani csak a német birodalmi posta engedélyével lehet. Az az amatőr, aki adni is akar, az a német amatőrszolgálat tagjaként fejthet ki ilyen irányú működést. Természetesen nem elég az egyszerű tagság, hanem az amatőrökre előírt vizsgát is le kell tenni, hogy szaktudásukat és gyakorlati ismereteiket bebizonyítsák.

A törvény tehát rádió adóberendezés engedély nélküli birtoklására és használatára vonatkozólag az eddigi rendelkezésekkel szemben szigorítást jelent.

Az is börtönbüntetést kap, aki engedélyezett adóberendezést üzemben tartásra vagy megőrzésre arra fel nem jogosítottnak enged át. Az új törvény 1937. november 29-től lépett életbe. (F. 1937:24.)

*

A rádióelőfizetők száma 1937. december 1-én 8,795.967 volt. A november havi emelkedés 200.846, vagyis 2.3%. Az összes közül 556.095 volt az ingyenes rádióengedélyezések száma. (D. V. Z. 1937:51.)

*

1937. júliusától szeptemberig terjedő időben nem engedélyezett rádióvevőberendezések összeállítása és üzemben tartása miatt 245 esetben indítottak büntető eljárást. Ezek közül 164 személyt ítéltek el; még pedig ötöt 8 naptól 4 hónap és 3 napig terjedő elzárásra, 159 személyt pedig 5—150 márká pénzbüntetésre. (D. V. Z. 1937:51.)

Románia.

A román kormány a rádiódíjak mérskelését határozta el. A lámpás vevőkészülékes előfizetők 300 leit, a kristályos 120 leit fizet. (P. R. 556.)

VEGYES.

Ausztria.

Az osztrák posta 1936 évről összeállított beszámolója nemcsak érdekes részleteket tartalmaz, hanem ezek az adatok nagyon alkalmasak a vonatkozó magyar adatok összehasonlítására, lévén Ausztria területe (83.833 km²) majdnem ugyanolyan kicsi, mint Csonkamagyarország területe (93.073 km²) és a lakosság száma is elég közel jár egymáshoz (Ausztria: 6.759.000, Magyarország: 8.988.536).

A táviróhivatalok száma 2947 Magyarországon 2.782), a távbeszélőhivatalok száma 2933 (Magyarországon 1835) volt. A belföldi táviróforgalom ismételtelen visszaesett 930.900 darabról 875.160 darabra (Magyarországon 1-12%-kal emelkedett). Ausztria a külföldre továbbított 716.300 (előbbi évben 724.400) és külföldről vett 771.000 (előbbi évben 761.140) táviratot. Az elsónél tehát csökkenés, a másodiknál emelkedés volt. (Ezzel szemben Magyarországon mindkét irányban emelkedett a forgalom, még pedig a külföldre továbbított táviratoknál 7-31%-kal (383.814), a külföldről érkezetteknél 2-72%-kal (366.633).

Legerősebb volt a táviróforgalom Németországgal; utána következik Olaszország, Cseh-Szlovákország, Magyarország, Jugoszlávia és Svájc. Emelkedett a táviróforgalom Németországgal, Jugoszláviával és a Svájccal való forgalomban.

Ausztria átmenőtávirat forgalma 216.000 táviratról 272.000-re növekedett, ami mintegy 25%-os emelkedésnek felel meg. (A magyar átmenő forgalom 45.32%-kal emelkedett 114.696 táviratra.)

A képtáviró forgalom ugyancsak izmosodott. Összesen 236 képtáviratot adtak fel az előbbi év 47 darabjával szemben és 34 képtáviratot vettek az 1935. évi 6 darabjal szemben. A képtáviró hálózatot Breslau és Prága bevonásával bővítették.

A távirókészülékek száma 1711-ről 1693-ra csökkent. Az arithmikus távgépíró készülékek számát emelték. A táviróvezetékek megtakarítását célzó az előbbi évben kísérletképen bevezetett mikrofonzümmögő szolgálatot kiterjesztették.

A távbeszélő központok száma 1807-ről 1830-ra emelkedett (1935. évben 1889-ről esett vissza 1.807-re.) (A magyar távbeszélő központok száma: 1550.) A nyilvános távbeszélő állomások száma Ausztriában 4.526-ről 4.330-ra csökkent; ebből 708 önálló nyilvános állomás, 1.407 pedig pénzbedobós nyilvános állomás (Magyarországon 5.430 a nyilvános állomások száma).

A főállomások száma 194.400, a mellékállomásoké 85.200 (nálunk 102.454, illetőleg 34.448).

A belföldi távbeszélgetések száma 1936-ban is csökkent 20-78 millióról 19-72 millióra (1935-ben 21-37 millióról 20-78 millióra) [nálunk a belföldi távolsági forgalom 3.40%-kal, a helyi forgalom 9.30%-kal emelkedett].

A külföldi távbeszélő forgalom 1931 óta tartó csökkenését 1936. évben emelkedés váltotta fel s a beszélgetések percszáma 7-58 millióról 7-73 millióra növekedett, ami 1-90%-os emelkedésnek felel meg (nálunk ez a forgalom mintegy 1-7%-kal emelkedéssel 1-17 millió beszélgetést ért el). Ausztriának legnagyobb távbeszélő forgalma Németországgal volt, habár az előbbi évben Cseh-Szlovákországgal bonyolították le a legtöbb beszélgetést. A forgalomban Németország után 1936-ban Cseh-Szlovákország, Magyarország és Svájc következnek.

A rádiótávirónál az előbbi év második felében megkezdődött emelkedés egész 1936. évben folytatódott. Az emelkedés a táviratok darabszámát illetőleg 14-30% (nálunk 16-57%). Az emelkedésben az átmenő forgalom szintén részesült. Ezt az emelkedést nemcsak az Oslo és Riga új viszonylatok megnyitására lehet visszavezetni, hanem összefüggésben van az élenkülő gazdasági helyzettel és idegenforgalommal is. A költségvetési év végén az osztrák rádiótársaság (Ravag) 21 külföldi rádióállomással bonyolította le a forgalmat (Magyarország 10 állomással); ezek közül három üllomás tengerentúli (Beyrouth, Kairo, Newyork), a többi pedig európai (Beyrouth-tal és Newyork-kal mi is dolgozunk). Az osztrákoknak a legerősebb a forgalmuk Angliával, ezt követi Olaszország, Franciaország és Németország.

A rádióelőfizetők száma 560.120-ról 593.815-re emelkedett (nálunk 1936 végén: 365.354). (D. V. Z. 1937, 46.)

Németország.

Az 1936. évről szóló beszámoló általános emelkedésről tesz említést. Így pl.: a távbeszélgetésnél 5-30%, a távbeszélő állomásoknál 4-90% az emelkedés [nálunk a távbeszélgetésnél 2-54%-os a távbeszélő állomásoknál pedig 7-04% volt az emelkedés].

A táviró forgalom, amely éveken keresztül csökkent, 1936 első felében már nem sülyedt tovább, sőt az év közepétől kezdve lassan emelkedni kezdett s az év végéig 2-6%-kal haladta meg a kezdő forgalmat [nálunk 3-8%-kal]. Az üzemi bevételek összege ugyancsak emelkedett s annak

többlete az előbbi év bevételével szemben 139 millió márka volt.

Az 1936-os költségvetési év lezárásával fejeződött be a négyéves munkaterv időszaka is.

A választó berendezés helységei közötti háromperces beszélgetés díja, ha a két helység egymástól való távolsága 5 km-nél nem több, — 1937. év január 1-től kezdve 20 pfennig; minden további percért ennek egyharmada fizetendő. Ezeknél a beszélgetéseknél 19—8 óra között kedvezményes díjazás nincs. Az ilyen beszélgetéseket a helyi díjszabás 10 pfennigjéért is le lehet bonyolítani, ha a vonatkozó helyi hálózat előfizetője hajlandó a közös helyi hálózathoz csatlakozni és azzal együtt pl. a magasabb alapdíjat is fizetni. A távbeszélgetések díjait 1937 január 1-től kerek 10 fillérekre kerekítették ki. Ez a változás az automata választóberendezések kiterjesztésével kapcsolatos műszaki okokra vezethető vissza. A többi távbeszélődíj változatlan maradt.

A táviróforgalom 2·6%-kal 21·5 millióra emelkedett. Az emelkedés a belföldi forgalomban 2·5% [nálunk 1·12%], a belföldről külföldre irányuló forgalomban 1·6% [nálunk 7·31%] és a külföldről belföldre

szóló táviratoknál 5% [nálunk 2·72%] volt. Érdekes, hogy az átmenő táviratok forgalmában 0·4%-os *viszsaesés* mutatkozott [nálunk 45·32%-os emelkedés volt az átmenő táviratok darabszámában].

A táviratok összes száma (milliókban):

1. belföldi . . .	14.052 drb.	[nálunk 1.562]
2. külföldre . . .	3.104 drb.	[nálunk 0.383]
3. külföldről . . .	3.476 drb.	[nálunk 0.366]
4. átmenő . . .	0.916 drb.	[nálunk 0.114]

Összesen: . . . 21.548 drb. [nálunk 2.425]

Németországban 100 lakosra 25·48 távirat jut, míg Magyarországon 30.

A következő adatok is érdekesek:

táviratlevél	
forgalma:	2,556.352 drb. [nálunk 61.794]
díztáviratok	
forgalma:	1,397.679 drb. [nálunk 27.196]
karácsonyi és	
újévi üdvözlő	
táviratok	
forgalma:	33.969 drb. [nálunk 3.500]

Dr. Teész Frigyes.

BÉLYEGHIREK.

Nouvelles philatéliques.

A levélbélyegek alakja, nagysága. Az első levélbélyeg Angliában, 1840. május 6-án került forgalomba. Az akkor még fiatal Viktória királynőt ábrázolja s alakja, nagysága (képmérete 19×22·5 mm.), a mi arcképes bélyegeinkéhez (képméretük 18×22 mm.) hasonló.

Ha egy világbélyegkatalógust lapozunk, megállapíthatjuk, hogy a bélyegek csecsemő korában ez a nagyság és ez az álló négyszög-alak volt általános.

Négyzet alakú bélyegek is voltak. Ilyeneket adott ki Szászország 1850-ben, Baden, Dánia és Württemberg 1851-ben, Braunschweig 1852-ben.

Svájc 1843-ban két-két álló négyszög-alakú bélyeget, felső részükön keresztül futó szalagon elhelyezett felírással párrá kapcsolt össze. Ezzel megszületett az első különleges alakú bélyeg.

Ezt csakhamar követte 1856-ban Mecklenburg—Schwerin, amely 4 drb. ¼ sillinges, négyzet-alakú bélyeget kapcsolt össze 1 sillinges bélyeggé, — Braunschweig

pedig 1857-ben hasonlóképen 4 drb. ¼ garasos bélyegből álló 1 garasos (Gute Gro-schen) bélyeget adott ki.

Ezek a most annyira divatos blokkok elődei.

Mecklenburg—Schwerin és Braunschweig említett bélyegei (képméretük 10×10, illetőleg 9·5×9·5 mm.). Bolíviának 1863-ban kiadott bélyegeivel (képméretük 10×12 mm.) együtt egyébként mint a világ legkisebb bélyegei ismeretesek.

Az először megjelent bélyegek nagy része az államfők arcképeit (Anglia 1840., Észak Amerikai Egyesült Államok 1847., Mauricius 1847., Belgium 1849., Spanyolország 1850.) ábrázolja, a későbbi évtizedekben dombornyomásban (Ausztria 1858., Helgoland 1867.). Igen gyakoriak a címert ábrázoló bélyegek is. (Svájc 1843., Ausztria 1850 — Magyarországon is ez volt forgalomban! — Dánia 1851., Toskána 1851., Parma 1852., Norvégia 1854.), de nem ritkák a csupán az értéket jelző számot hangsúlyozó rajzú bélyegek sem

(Svájc 1843., Brazíliai 1843., Szászország 1850., Württemberg 1851., Hawai 1851.). Vannak azután bélyegek, amelyek mitológiai alakot ábrázolnak. (Franciaország 1849: Ceres-fej, Ausztria 1851: Merkur-fej, hírlapjegynél).

Ezek az ábrázolások az álló, ritkábban fekvő négyzet- vagy téglalap alakú bélyegeken, a kisebb alak mellett is jól érvényesültek.

Később azonban az arcképes, címeres ábrázolásokat díszesebb keretrajzokkal vették körül (Franciaország 1863: 5 frankos, Anglia 1882: 5 dolláros, India 1866: 6 annás, — Maurícus 1898: 36 centes), — egymás mellett két arcképet alkalmaztak (Kanada 1897: Viktória ifjúkori és özvegyi arcképei), — jelenetet ábrázoltak (Porto Rico 1893: Kolumbus-émlékbélyeg), amelyek már nagyobb, az elől említett bélyegek másfél-kétszeresének megfelelő nagyságú papírfelületet tettek szükségessé.

1865-ben adták ki az Északamerikai Egyesült Államok a világ legnagyobb bélyegeit: az 5, 10 és 25 centes újságbélyegeket, amelyeken Washington, Franklin és Lincoln arcképei, hangsúlyozott értékjelzéssel és felirattal vannak ábrázolva. E bélyegek mérete 55×98 mm.

A múlt században, a felsoroltakon kívül, az átlagosnál nagyobb alakban, alig adott ki még egy pár állam bélyeget. E nagyobb alakú bélyegek általában téglalap alakúak voltak.

Természetesen itt is akadtak kivételek: hatszögletűek voltak Belgium és Németalföld táviró-bélyegei (1866., 1871., 1879/98., — illetőleg 1877. évekből), — háromszögletűek a Jöreményfok 1853. és 1861-ben, Kolumbia 1869/70-ben (egylenőtlen száru, háromszög-alakú érték-levélbélyegek). Francia Szomálipart 1894-ben, Új Fundland 1857-ben kiadott bélyegei. Egyik csúcán álló négyzet-alakú bélyegeket Új Braunschweig és Új Skócia adtak ki 1851-ben. Ugyaníly állású, de rombusz alakú bélyeg látott napvilágot 1894-ben a Francia Szomáli-parton.

Kör alakú bélyegeket is ismerünk: Brit Guyana 1850., Afganisztán 1870/71., Chile (portó) 1784-ben kiadott bélyegeiben, sőt utóbbi tojásdad alakú portó bélyeget is adott ki. Ugyancsak kör alakúak Moldova 1858. évi kiadású, híres ökorfejes bélyegei is. E kör alakú bélyegek általában kézi bélyegző lenyomatai.

Thesszáliának 1898-ben történt megszállásával kapcsolatban Törökország nyolcszögletű bélyegeket adott ki.

A huszadik században az egyes államok részéről mind erősebb a törekvés, hogy bélyegeik tisztesetűek legyenek. Mind gyakoribbak — különösen az emlékbélyege-

ken — a történelmi, gazdasági, néprajzi, művészeti stb. ábrázolások. Ezekhez már nem elegendő a kis-alakú bélyeg, így a bélyegek nagy része, a légiposta bélyeg kevés kivétellel, már nagyobb alakban készült.

E században Spanyolország és Oroszország adták ki a legnagyobb alakú bélyegeket.

Spanyolországban pl. a Goya-sorozat, 1930-ban 43×29:5 mm-es képmérettel került kiadásra. Oroszország 1934-ben a Zepelin-bélyegeket 49×22, illetőleg 48×33 mm. képméretekkel adta ki.

Olaszország a hadi légiflottának Chicagóban tett látogatása alkalmából, 1933-ban egész különleges alakú bélyeget adott ki. A három, összefüggő részből álló bélyeg merete 99×23 mm. Közepén egy 17×21 mm. képméretű, III. Viktor Emauelt ábrázoló, 5·25 lírás levélbélyeg, ettől balra egy expressz-bélyeg, jobbra egy légiposta bélyeg nyert elhelyezést. Utóbbi kettő 36·5×21 mm. képméretű.

Ezektől a kilengéseknek minősíthető esetektől eltekintve is megállíthatjuk, hogy a mostanában kiadásra került bélyegek igen kevés a kis-alakú.

Hogy csak az inkább ismert magyar bélyegeket hozzuk fel példának, az 1932-ben forgalomba bocsátott arcképes és az 1933-ban kiadott cserkészbélyegek után csaknem valamennyi új bélyegünk nagyobb (22×33, 25×30, 22×29 mm. képméretekkel) alakban került kiadásra. Ugyancsak nagyobb alakban fognak a Szent István királyunkra vonatkozó, általaános forgalomra szánt, filléres értékjelzésű (29×34 mm. mérettel), a főméltsóságú Kormányzó Ur arcképet ábrázoló 1, 2 és 5 pengős (22×33 mm. képmérettel) és a eucharisztikus bélyegek 25×30 mm. és a feláras Szent István emlékbélyegek (22×33 mm.) megjelenni.

A nagyobb alakú bélyegek kiadása mellett, új megjelenési alak vált divattossá:

Most már nem elégednek meg a bélyegeknek 50, 100 darabos lapokban való előállításával, hanem egyes bélyegeket, bélyegpárokat, tömböket külön papírlapokon (6×7 cm-től 21×15 cm-ig terjedő méretekben), úgynevezett kis-iv, illetőleg blokk alakban állítanak elő.

E blokkok a bélyeggyűjtők körében igen népszerűek s épen ezért kiadásuk az egyes államoknak szép bevételt jelent, aminek biztosítása érdekében igyekeznek minél eredetibb kiállítású blokkok kiadására.

A legegyszerűbbek azok a blokkok, amelyekben csak egy bélyeg van a kis iv közepén elhelyezve. Ilyen a Németor-

szág által 1936-ban kiadott „Braune Band“-blokk, a magyar posta által az 1934. évi II. Országos Bélyegkiállítás alkalmával kiadott blokk (65×75 mm.), Romániának az 1932. évi bélyegkiállítással — EFIRO — kapcsolatban kiadott blokkja (101×125 mm.).

A legtöbb blokk négy darab bélyeget foglal magában. Egymás mellett, egy sorban van a 4 drb (zöld, piros, kék, barna színű) bélyeg a német segély-akció 10 éves fennállása alkalmából, 1933-ban kiadott blokkban (210×148 mm.). — Két sorban, kettesével, egymással összefüggően vannak a bélyegek az 1930-ban, Berlinben — IPOSTA —, az 1933-ban Bécsben — WIPA —, az 1935-ben Königsbergben — OSTROPA — rendezett bélyegkiállítások alkalmából kiadott blokkokban, az 1937. évi kiadású Hitler-blokkokban, a Moszkvában, 1937-ben rendezett építészkonferenciával kapcsolatban kiadott blokkban.

Ugyancsak négy bélyeg van, de két függőlegesen elhelyezett pár között bélyeg-nagyságú, ugyancsak fogazott, csak felírást — PEXIP Paris 1937 — viselő helyekkel a párisi, 1937. évi nemzetközi bélyegkiállítás alkalmából kiadott blokkban.

Négy bélyeg van, de egymástól bélyeg-nagyságú üres helyekkel elválasztva, Japánnak a modern posta fennállásának 63. évfordulójára, 1934. évben kiadott blokkjában is.

Egészen különös elhelyezéssel van négy bélyeg Liechtensteinnak a postamúzeum megnyitásával kapcsolatban, 1936-ban kiadott blokkjában. Míg ugyanis a többi blokkban egyenlő nagyságú, de különböző értékjelzésű bélyegeket találunk, e blokkban két, egymástól alakra is különböző bélyeg ismétlődik. A 20 rappenes álló alakú négyszög, míg a 30 rappenes fekvő téglány-alakú, az előbbinek kétszeres nagyságában. A blokk felső sorában a sorrend 20 + 30 rappenes, alsó sorában 30 + 20 rappenes bélyeg.

Két bélyeg van, — egymástól egy kis üres térségei elválasztva, — az 1937. évi orosz Puskin-blokkon, s az ugyancsak 1937. évi pozsonyi bélyegkiállítási blokkon. Utóbbin azonban a két bélyeg között egy „Bratislava 1937“ felírást viselő, bélyeg-nagyságú, fogazott rész van.

Három bélyeget, egymás mellett történt elhelyezéssel, találunk Svájc 1936-ban kiadott „Pro Patria“ blokkjában.

A magyar posta által az eucharisztikus kongresszus alkalmából kiadandó blokkban 7 drb. bélyeg nyer elhelyezést, három sorban úgy, hogy az első és harmadik sorban 3—3, a második sor közepén pedig 1 bélyeg lesz. Utóbbi mellett jobbról és balról 1—1, ugyanolyan nagyságú, fogazott, felíratot viselő lapocska tölti ki az üres helyet.

Meg kell még emlékeznünk arról, hogy a bélyegek alakjában is észlelhető a különlegességekre törekvés.

Ebben a tekintetben Spanyolország és Szovjet-Oroszország bélyegei vezetnek.

Spanyolországban ugyanazon sorozatban — nagy alakú bélyegek — álló és fekvő téglány-alak mellett, átfogóján álló háromszög-alakú bélyegek is vannak, sőt a téglány-alakú bélyegek sem azonos nagyságúak.

Szovjet-Oroszországban egyik csúcsán álló négyszet, elnyújtott téglány-alakú bélyegek is kerültek kiadásra.

A legváltozatosabb alakú bélyegeket Tannu-Tuwa ázsiai népköztársaság adja ki. Fekvő és álló négyszög, téglány-alakú bélyegek mellett — ugyanazon sorozatban — négyszet, egyik csúcsán álló négyszet- és háromszög-, átfogóján álló háromszög, valamint rombusz-alakú bélyegek vannak.

Kétségtelen, hogy a nagyobb alakú bélyegek rendszeresítése a bélyegeken alkalmazható tárgykörök számát növelte.

Igen szép tájképeket, város részleteket, műemlékeket, művészi alkotásokat, néprajzi, gazdasági, történelmi vonatkozású ábrázolásokat jeleneteket stb. láthatunk most már a bélyegeken.

A tárgykörök szaporodása a bélyeg előállító művészet fejlődését is nagy mértékben elősegítette úgy, hogy az új bélyegek legnagyobb részét már művészi szempontból is értékelni lehet.

Az „államok névjegyének“ is nevezett bélyegek tökéletesedése tehát a legnagyobb mértékben a nagyobb alakra való áttérés eredménye.

(Dr. Merza Gyula.)

Szerkesztői üzenetek.

Budapest 72. Az ajánlás nélküli levélzáratok sommás jegyzékelése a postavezérigazgatóság illetékes ügyosztályában tárgyalás alatt áll.

Kiadó: Dr. LÖRINCZY GABOR, m. kir. postatanácsos.

Fővárosi Nyomda Rt., Lovag u. 18. — Felelős v.: Duchon J.